

UP2YOUTH insights:

Od mediální gramotnosti k odpovědnému občanství

Financováno
Evropskou unií

LEADER:

PARTNERS:

EDUcentrum

Autoři, editoři a projektový tým:

Magdalena Szczudło, Emilia Wiśniewska,
Demir Deyanov, Magdalena Hanackova,
Veronika Batelkova, Dr. Rumena Filipova,
Inguna Kucina, Agnese Dāvidsone

Obrázky:

Archiv partnerů projektu

Vydavatel:

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im.
Jerzego Regulskiego
Małopolski Instytut Samorządu
Terytorialnego i Administracji w Krakowie
ul. Floriańska 31
31—019 Kraków
e-mail: mistia@mistia.org.pl

Partneři:

EDUcentrum, z.ú
Fondatsiya za Reforma v Mestnoto Samoupravlenie
Vidzeme Planning Region
Institute for Global Analytics

**Financováno
Evropskou unií**

**Tento projekt je financován z programu
Erasmus+ Evropské unie.**

Financováno Evropskou unií. Názory vyjádřené jsou názory autora a neodráží nutně oficiální stanovisko Evropské unie či Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za vyjádřené názory nenesou odpovědnost.

Erasmus+ KA2 Strategické partnerství

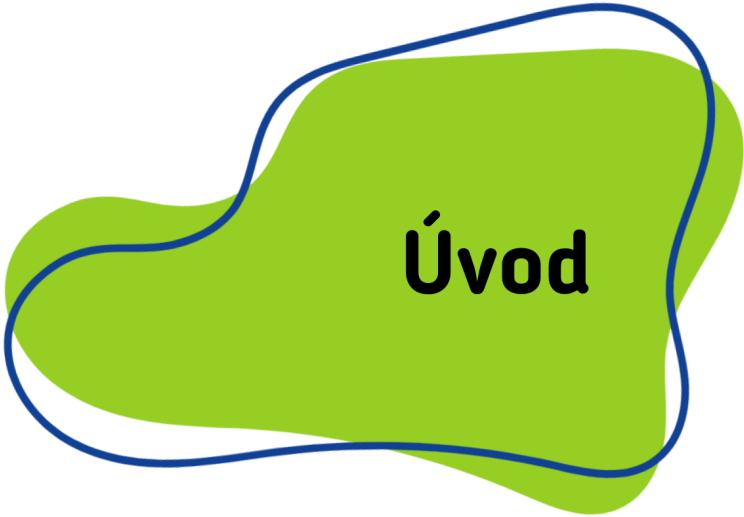

Tato publikace je k dispozici jako otevřený zdroj na základě licence Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

Obsah

Úvod	4
Výzvy občanské a mediální výchovy ve vzdělávání mládeže v Evropě	6
Pojmy a definice mediální gramotnosti	22
Strategie a příklady dobré praxe v oblasti občanského a mediálního vzdělávání mládeže	29
Doplňková studie: Univerzitní programy mediální gramotnosti – využití sociálních simulací a únikových her ve vysokoškolském vzdělávání	41
Závěr	51
O autorech	56
O partnerech	61

Úvod

bulletin „UP2YOUTH Insights: od mediální gramotnosti k odpovědnému občanství“ byl vytvořen v rámci projektu Erasmus+ (Youth Action) UP2YOUTH – demokratická budoucnost v odpovědných rukou mládeže. Jeho cílem je představit poznatky, zkušenosti a osvědčené postupy související s občanskou výchovou mládeže a mediální gramotností v Evropě.

Publikace je výsledkem spolupráce mezi partnery projektu z Polska, Lotyšska, České republiky a Bulharska, kteří společně zkoumají inovativní a účinné přístupy k podpoře aktivního, informovaného a odpovědného občanství mezi mladými lidmi.

Projekt UP2YOUTH se zaměřuje na posílení občanského vzdělávání mladých lidí prostřednictvím začlenění mediální gramotnosti a rozvoje kompetencí potřebných k orientaci ve výzvách současného digitálního světa. Partneři projektu jsou přesvědčeni, že občanská výchova se již nemůže omezovat pouze na předávání znalostí o demokracii, občanských právech nebo fungování veřejných institucí. Mladí lidé se stále více zapojují do společenského a veřejného života prostřednictvím digitálních médií, platform sociálních sítí a online komunikačních nástrojů. V důsledku toho se občanské kompetence a mediální gramotnost staly neodlučitelnými.

Moderní demokratická společnost potřebuje občany, kteří jsou nejen ochotni zapojit se do veřejného života, ale jsou také schopni kriticky analyzovat informace, posoudit důvěryhodnost zdrojů, rozpoznat manipulaci a zodpovědně využívat média a

digitální technologie. Mediální gramotnost podporuje rozvoj těchto dovedností tím, že mladým lidem pomáhá činit informovaná rozhodnutí, účastnit se veřejné debaty a přispívat ke kultuře dialogu založené na faktech, vzájemném respektu a odpovědnosti. Z tohoto důvodu by občanská výchova a mediální gramotnost měly být vnímány jako vzájemně se doplňující oblasti učení, které připravují mladé lidi na aktivní účast v digitální společnosti.

Význam mediální gramotnosti je obzvláště patrný v souvislosti s výzvami, které jsou s digitální érou spojeny. Mladí lidé jsou každý den vystaveni ohromujícímu množství informací z nejrůznějších zdrojů, z nichž mnohé je obtížné posoudit z hlediska spolehlivosti a důvěryhodnosti. Online prostředí je stále více ovlivňováno jevy, jako jsou fake news, dezinformace, nenávistné projevy, trolling, manipulace s informacemi a rostoucí sociální polarizace. Algoritmy sociálních médií posilují takzvané informační bubliny, což omezuje kontakt s odlišnými úhly pohledu a ztěžuje konstruktivní dialog. Zároveň mnoho evropských zemí zaznamenává mezi mladými lidmi nízkou úroveň účasti na občanském a demokratickém životě.

V reakci na tyto výzvy projekt UP2YOUTH podporuje inovativní přístup k občanské výchově, který kombinuje rozvoj demokratických kompetencí s kritickým myšlením, odpovědným využíváním médií a aktivní účastí na společenském a komunitním životě.

V tomto bulletinu najdou čtenáři přehled klíčových výzev, kterým čelí občanská a

mediální výchova mládeže v Evropě, příklady osvědčených postupů realizovaných partnery projektu, hotové učební plány a doporučení pro jednotlivce i instituce pracující s mládeží.

Publikace představuje jak zkušenosti partnerských organizací, tak inspirativní řešení, která lze přizpůsobit různým vzdělávacím kontextům.

Tento bulletin byl vytvořen především pro pracovníky s mládeží, učitele, lektory a facilitátory působící jak ve formálním, tak neformálním vzdělávání. Může také sloužit jako cenný zdroj informací pro vedoucí mládeže, nevládní organizace, knihovny, kulturní centra, centra volného času, školy, univerzity a veřejné instituce odpovědné za politiku v oblasti mládeže a vzdělávání. Věříme, že zkušenosti, nástroje a doporučení, uvedené v této publikaci, budou inspirací pro rozvoj inovativních vzdělávacích iniciativ, které podporují informované, kritické a aktivní občanství mezi mladými Evropany.

Výzvy občanské a mediální výchovy ve vzdělávání mládeže v Evropě

**Dr. Rumena Filipova,
zakladatelka
Institute for Global Analytics**

Vlna protestů vedená generací Z (běžně označovanou jako Gen Z), která v roce 2025 zaplavila celý svět – od Srbska přes Peru, Madagaskar až k Nepálu - jasně ukázala význačné postoje a nespokojenost, které se hromadily již řadu let. Zásadní odpor Gen Z vůči zakořeněným mocenským strukturám ve společenském a politickém životě, které mládež považuje za nespravedlivé a brání jejím životním perspektivám, představuje systémové výzvy, a to i pro vzdělávací sektor. Míra, do jaké jsou současné vzdělávací filozofie a instituce schopné zaujmout mladé lidi, naplnit jejich potřeby a vybavit je dovednostmi nezbytnými k úspěchu v rychle se měnícím světě, se stává klíčovou a je třeba ji naléhavě řešit.

Abychom osvětlili problémové oblasti a potenciál občanské a mediální výchovy mládeže v Evropě, je třeba komplexně pochopit dispozice a faktory, které mládež utvářejí, a na základě toho pak navrhnout relevantní (vzdělávací) řešení. Tento předpoklad je podrobně rozveden ve čtyřech hlavních částech textu. První začíná zkoumáním klíčových charakteristik mladých lidí ve srovnání s předchozími generacemi. Následně je představena analýza hlavních vzorců postojů mládeže k politice, ekonomice a společnosti. Následuje diskuse o příčinách postojů mládeže se zaměřením na nedostatky a přísliby vzdělávacích systémů. Článek končí doporučeními týkajícími se zlepšení porozumění občanství a mediální gramotnosti u mladé generace.

Jaká je dnešní mládež?

Tato analýza popisuje názory a postoje generace Z, kam se obvykle řadí osoby narozené v letech 1997 až 2012.

Předchozí generace mileniálů (narozených v období mezi lety 1981 a 1996) si sice rovněž zaslouží pozornost jako představitelé mladších společenských skupin (s nimiž sdílí generace Z některé obecné rysy), my se však zaměříme na zkoumání postojů generace Z. Jedná se o věkovou skupinu, která nyní vstupuje do veřejného a pracovního života a vyznačuje se charakteristickými rysy, které mohou výrazně ovlivnit společenský, politický, ekonomický a akademický život.

Nejnovější studie¹ zaměřené na hodnoty mládeže, vycházející z rozhovorů, fokusních skupin a reprezentativních průzkumů, vymezují řadu rysů, které jsou pro myšlení generace Z zásadní, a to konkrétně:

- **Skepticismus vůči tradičním institucím a preference kolaborativního a inkluzivního vedení:**

- Nespokojenost s tradičními politickými stranami a hierarchickými strukturami;
- Podpora krajně pravicových či krajně levicových hnutí jako dvou stran téže mince, odrážející nespokojenost se stávajícími politickými představiteli.

- **Důraz na rovnováhu mezi pracovním a osobním životem a na jistotu uplatnění.**

Pragmatický přístup k práci také ovlivňuje měnící se postoje k loajalitě vůči

zaměstnavateli.

- Klesající očekávání ohledně pevně dané kariérní dráhy;

- Nárůst práce, která předpokládá napojení na více organizací;

- Flexibilita a ochota k samostatné výdělečné činnosti.

- Zároveň můžeme sledovat **nárůst motivace aktivně ovlivňovat dění** kolem sebe, přispívat ke změně a vytvářet etické (pracovní) prostředí.

- **Intenzivní využívání sociálních médií** pro budování osobní značky, konzumace obsahu a učení:

- Negativní vedlejší účinky – poruchy duševního zdraví; sebepoškozující chování; negativní vnímání vlastního těla; uzavřenost; užívání návykových látek.²

- Pozitivní vedlejší účinky – rozvoj digitálních dovedností; propojenost a vzájemná podpora; projev kreativity.

Tuto obecnou charakteristiku představitelů generace Z je třeba doplnit o tři zásadní poznatky. Zaprvé lze u zástupců generace Z rozpoznat určité **rozpory v postojích**. Tato generace je definována digitálním světem, přesto však touží po osobním kontaktu; pracovní očekávání (jako je práce z domova) koexistuje s touhou po kanceláři a fyzickém prostoru pro pracovní interakce.³

Nárůst nostalgických postojů k 90. letům ostatně naznačuje, že touha po bezpečí a osobním kontaktu – jakožto způsobu života

typickém pro dobu, kdy se online komunikace ještě pevně neusadila – je reakcí na převážně digitální prostředí, ve kterém vyrůstali.⁴

Za druhé je třeba poznamenat, že navzdory odlišným postojům, které si generace Z v porovnání se staršími generacemi vytvořily, existuje stále jistá názorová kontinuita napříč generacemi.

Utváří ji socializační vliv rodiny, společnosti a vzdělávacího systému, což může naopak oslabovat pokrok při překonávání zastaralých a škodlivých postojů (jako jsou přetrvávající antidemokratické a proruské postoje v zemích střední a východní Evropy).

V neposlední řadě je třeba zmínit, že ačkoli se průkopnický výzkum Katze a Welche zaměřoval především na Spojené státy, charakteristiky, které autoři označují za typické pro americkou mládež, lze v mnoha ohledech vztáhnout i na evropskou společnost. Na jednu stranu jsou podobné komplexní průzkumy hodnot mladých lidí v Evropě skutečně méně časté a nesnadno dostupné. Na druhou stranu, jak je podrobně popsáno v následujících částech, národní i celoevropské průzkumy veřejného mínění, které monitorují názory mládeže na konkrétní politické, společenské a ekonomické otázky (spíše než na celkové hodnoty) naznačují shodný pohled na svět. Generaci Z lze tedy charakterizovat souborem překrývajících se motivací, i když některé konkrétní projevy a rozdíly budou samozřejmě záviset na kontextuálních národních faktorech.

Staré předpoklady vs nová realita mladých

Porozumět postojům mládeže nabývá v dnešní době obzvláště zásadního významu. Jejich životy formuje fakt, že jsou vystaveni specifickým názorům a trendům, které z nich mohou ve srovnání s předchozími generacemi učinit výjimky z pravidla. Dlouhodobě uznávané předpoklady o nastupujících generacích dlouho tvrdily, že mladí lidé jsou téměř nutně politicky progresivnější; že dosáhnou vyšší životní úrovně než jejich rodiče a že žijí ve větším blahobytu.

Skutečný stav věcí charakterizující dnešní mládež však těmto předpokladům odporuje. Zaprvé, rostoucí podpora mladých lidí pro krajně pravicové strany v celé Evropě ukazuje rozčarování z (převážně „liberálního“) politického a ekonomického status quo a tendence k volbě antisystémových politických alternativ.⁵

Za druhé, ekonomické vyhlídky mladých lidí ve srovnání s předchozími generacemi se v důsledku kombinace více faktorů zhoršují. Patří sem přetrvávající následky finanční krize z roku 2008 a její vliv na pracovní příležitosti; rostoucí zátěž sociální podpory v důsledku nutnosti zabezpečovat stárnoucí populaci⁶ nebo role umělé inteligence v souvislosti s nedostatkem pracovních míst pro absolventy. V USA například došlo k obratu trendu, kdy nezaměstnanost čerstvých absolventů stoupla nad míru nezaměstnanosti celé populace. Již tedy neplatí, že mladí lidé mají na trhu práce lepší vyhlídky ve

srovnání s jinými věkovými skupinami.⁷

Za třetí, nedávné studie odhalily neočekávané vzorce rozdělení bohatství mezi mladšími generacemi i uvnitř nich. Dostupná data o generaci mileniálů v USA (kteří již plně vstoupili na trh práce) ukazují, že průměrný představitel této generace ve věku 35 let vlastní o 30 % méně bohatství než generace baby boomers (narozených v letech 1946 až 1964).

Nicméně nejbohatších 10 % mileniálů vlastní ve věku 35 let o 20 % více bohatství než baby boomers, což poukazuje na prudce rostoucí vnitrogenerační nerovnost mezi mladšími věkovými skupinami.⁸

V neposlední řadě vedou negativní změny v duševním zdraví mládeže k radikálnímu přehodnocení zavedených a přetrvávajících vzorců ve společenských vědách, které dosud definovaly blahobyt v průběhu životní dráhy jedince jako křivku ve tvaru písmene U – přičemž vrchol blahobytu nastává v mládí a po středním věku. Nedávný výzkum zahrnující USA, Velkou Británii a 44 dalších zemí (včetně evropských) naopak prokázal, že zhoršování duševního zdraví začíná již po dvacítce a s postupem času se nadále výrazně zhoršuje, čímž představuje klesající šipku (jak je znázorněno níže).⁹

Dříve:

Pocit blahobytu dosahoval vrcholu v mládí a ve vyšším věku.

V současnosti:

Vývoj pocitu blahobytu s klesající tendencí od období mládí.

Zdroj obrázků: Shutterstock

Jak mladí přemýšlejí?

Výše uvedené negativní trendy, formující životy mladých, se odrážejí i ve světonázorech, které si generace Z vytváří ohledně politiky, ekonomiky a společnosti. Pro ilustraci těchto postojů se nejprve zaměříme na případ Bulharska a poté se podíváme na širší evropský kontext. Pokusíme se tak identifikovat obecné znaky generace Z napříč kontinentem i přes národní specifika.

Bulharská mládež: Přitažlivost autoritářských režimů

Analýzy Institutu pro globální analytiku zaměřené na veřejné mínění v Bulharsku odhalily řadu charakteristických postojů, které naznačují sklony k autoritářství a často pocitům ukřivdění.¹⁰ Ve třech po sobě jdoucích letech (2023, 2024 a 2025) se drtivá většina (71 %) lidí ve věku 18–34 let domnívala, že „Bulharsko podléhá diktátu EU, aniž by mělo Bulharsko možnost ovlivňovat rozhodnutí v Bruselu“. Více než polovina respondentů ve věkové skupině 18–24 let vyjádřila preference pro silného vůdce, který se nemusí podřizovat parlamentu a volbám (nejvyšší preference ze všech věkových skupin) a podobný podíl respondentů se domníval, že LGBT je nemorální a dekadentní ideologie.

Mladí lidé jsou navíc, jak se dalo očekávat, nadšenými uživateli sociálních médií, i když televize stále zůstává významným zdrojem informací. Ačkoli bulharská mládež vnímá důležitost mediální gramotnosti, při hlubším zkoumání se ukazuje, že konkrétní kroky ke zlepšení svých dovedností v této oblasti nepodniká a mediální gramotnost považuje za důležitou spíše pro novináře než pro sebe. Diskuse ve fokusních skupinách navíc odhalují nedostatek kritického zájmu o ruskou válku proti Ukrajině.¹¹

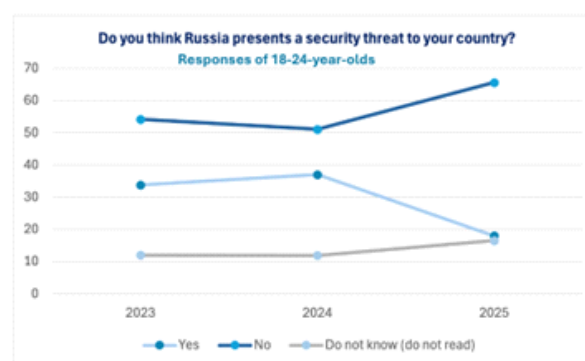
Tyto postoje se promítají do geopolitiky a formují nekritické a tolerantní postoje k autoritářským státům, jako je Rusko a Čína. V posledních třech letech převládá

většina bulharských respondentů ve věku 18–24 let nepovažovala Rusko za hrozbu pro Sofii (viz obrázek 1).

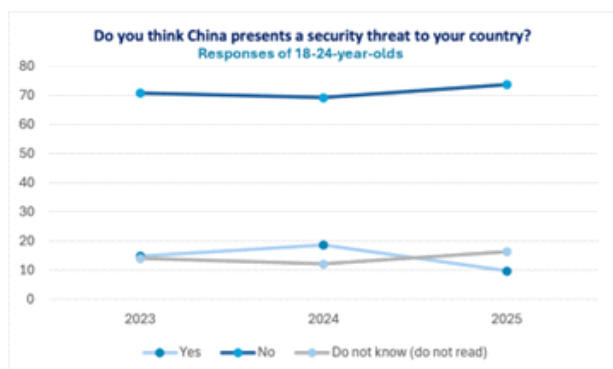
Pro-ruské postoje přetrvávají navzdory válce Kremlu proti Ukrajině a agresivním zásahům po celé Evropě, včetně dezinformací, společenské a politické subverzie a útoků na kritickou infrastrukturu.

Názory bulharské mládeže na Čínu jsou ještě pozitivnější. V roce 2025 více než 70 % dotázaných nepovažuje Peking za nebezpečí pro Bulharsko (viz obrázek 2). I v tomto případě se tyto příznivé a nealarmistické postoje projeví na pozadí mezinárodního kontextu, v němž Čína rozšířila své operace zaměřené na ovlivňování dění na evropském kontinentu prostřednictvím „korozivní kapitálové praxe“, sílící propagandy a ovládání politických elit.¹²

Obrázek 1. Vnímání hrozby ze strany Ruska mezi bulharskou mládeží.

Obrázek 2. Vnímání hrozby ze strany Číny mezi bulharskou mládeží.

Zdroj: Analýza IGA průzkumů Globsec ve střední a východní Evropě v letech 2023, 2024 a 2025.

Evropská mládež: Klesající význam demokracie

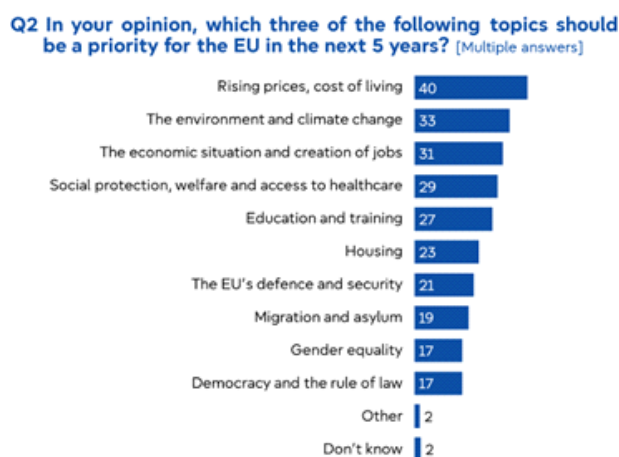
Postoje bulharské mládeže v zásadě rezonují a překrývají se s názory jejich evropských vrstevníků. Mladí lidé v Evropě vykazují klesající spokojenost s demokracií, což se odráží v klesající míře účasti ve volbách. V důsledku toho se generace Z zabývá spíše společenskými než politickými otázkami, a pokud dojde k politickému znovuangazování, směřuje to obvykle k větší podpoře krajně pravicových, antisystémových stran. Pokud jde o mediální gramotnost, generace Z je sice digitálně zdatná, ale často postrádá schopnost posoudit spolehlivost informací.¹³

V souladu s těmito trendy výsledky průzkumu Eurobarometru ukazují, že pouze 39 % evropské mládeže (ve věku 16–30 let) s volebním právem šlo skutečně k volbám.¹⁴ Když byli mladí lidé vyzváni, aby určili priority pro EU, kladli větší důraz na ekonomické záležitosti, vzdělání a

sociální zabezpečení. Tyto otázky považují za naléhavější než otázky migrace, rovnosti pohlaví a demokracie (viz obrázek 3). Stejně jako v Bulharsku převládají jako hlavní zdroj zpravodajství ze světa sociální sítě, které uvedlo 42 % respondentů.

Televize si stále udržuje významné postavení, neboť ji jako zdroj zpravodajství zvolilo 39 % dotazovaných mladých lidí.¹⁵

Obrázek 3. Priority mládeže v oblasti politiky EU.

Zdroj: Eurobarometer Youth Survey, 2024

Objasnění postojů mladých

Charakteristické postoje generace Z lze vysvětlit kombinací několika faktorů. Nesmazatelnou stopu zajisté zanechává pocit politického vyloučení, zhoršující se ekonomická perspektiva a příležitosti k sociální mobilitě, stejně jako globální otřesy (jako například finanční krize z roku 2008 a pandemie Covidu). My se nyní zaměříme na dopady vzdělávání, které vnímáme jako klíčové pro rozvoj osobnosti v formativních letech života a přetrvávající

v průběhu následných společenských, politických a ekonomických výkyvů.

Následná část bude čerpat z příkladů z Bulharska, abychom demonstrovali, jak nedostatky v obsahu a struktuře učebních plánů, stejně jako otevřenost vůči chybným modelům autoritářských států v zahraničí, mohou udržovat a prohlubovat problematické společenské postoje mezi mladými generacemi. Zároveň si ukážeme potenciál některých vzdělávacích postupů (např. ze Slovenska) k opětovnému zapojení mládeže a k tomu, aby byla dostatečně vybavena dovednostmi, které jim umožní reagovat na výzvu současnosti v podobě dezinformací.

Ideologizace vzdělávání brání změně postojů

Nedostatek kritického přehodnocení vzdělávacího obsahu v humanitních oborech, zejména po obdobích autoritářské vlády, jako tomu bylo za komunismu, může představovat hlavní faktor pro pokračující formování názorů mladých lidí v zastaralých ideologických rámcích.

V Bulharsku přetrvávající šíření historicky nepodložených proruských postojů v učebnicích upevňuje mezi mládeží nekritické prokremelské smýšlení (jak ukazují výše zmíněné tendence veřejného mínění). Zpráva organizace IGA s názvem „Přepsané dějiny: Ruské historické dezinformace, bulharská politika paměti a poučení z přístupu ke zpracování minulosti ve střední a východní Evropě“ provedla

důkladný přehled všech verzí učebnic dějepisu používaných ve 4., 7., 10. a 12. ročníku (kdy se vyučují bulharské dějiny), aby analyzovala převládající interpretaci role Ruska v bulharském společenském, politickém a hospodářském životě.

Bylo identifikováno několik klíčových tendencí společných pro všechny učebnice. Zprv, obsah učebnic o Rusku relativně mlčí, zlehčuje nepříznivé důsledky ruského zasahování do bulharských dějin a vyhýbá se kritickým diskusím. Zadruhé, převládá pozitivní vyobrazení Ruska, zejména prostřednictvím stylistických prostředků, jako jsou hodnotící přívlastky, jimiž je tato země označována za „osvoboditele a spasitele“. Za třetí, nedostatečné analytické zpracování tématu ruského zasahování do bulharských dějin je kompenzováno přenecháním odpovědnosti za interpretaci samotným žákům. To znamená, že jsou v rámci cvičení v hodině vyzýváni, aby vyjádřili svůj názor, aniž by však měli k dispozici potřebný historický materiál v učebnicích, z nichž by mohli čerpat. Kromě školního vzdělávání odhalilo zkoumání učebních plánů terciárního vzdělávání absenci dobře vyvinutého akademického oboru zabývajícího se bulharsko-ruskými historickými vztahy, jehož existence by přispěla k šíření objektivních znalostí o vzájemných vztazích.

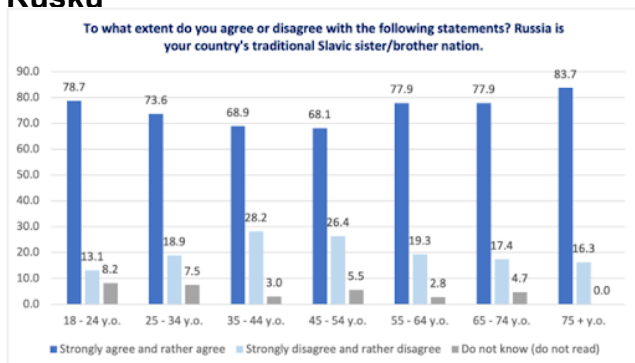
Obrázek 4. Způsoby prezentace Ruska v učebnicích dějepisu v Bulharsku

4. ročník • opomíjení nebo nedostatečná diskuse o negativních dopadech role Ruska v bulharských dějinách • pozitivní vykreslování EU • převážně kritické hodnocení komunistického období	7. ročník • opomíjení nebo nedostatečná diskuse o negativních dopadech role Ruska v bulharských dějinách • pozitivní či nekritické zobrazování Ruska • přenášení odpovědnosti za interpretaci na žáky • absence jednotného hodnocení komunistického období napříč učebnicemi
10. ročník • opomíjení nebo nedostatečná diskuse o negativních dopadech role Ruska v bulharských dějinách • upřednostňování šife učiva před jeho hloubkou • přenášení odpovědnosti za interpretaci na žáky • převážně kritické hodnocení komunistického období	12. ročník • poskytuje nejkomplexnější a nejpodrobnější obsah • opomíjení nebo nedostatečná diskuse o negativních dopadech role Ruska v bulharských dějinách • kritické hodnocení komunistického období a Sovětského svazu

Zdroj: *History Undone*, 2023.

Neschopnost vzdělávacího systému podporovat racionální debatu o Rusku tak udržuje zakořeněné stereotypy. Ty se opírají o obecné – avšak ne nutně hluboké a historicky podložené – představy o kulturní blízkosti mezi Bulharskem a Ruskem, které představují Rusko jako „slovanského bratra“, jenž má údajně na srdci nejlepší zájmy Sofie. Veřejnost se s těmito stereotypy stále ztotožňuje. Výrazná většina všech věkových skupin považuje Rusko za tradiční „sesterský/bratrský národ“ Bulharska, přičemž 18–24letí sdílejí tento názor hned na druhém místě za skupinou osob starších 75 let.

Obrázek 5. Měření bulharských kulturních stereotypů o Rusku

Zdroj: *Analýza IGA výsledků průzkumu Globsec ve střední a východní Evropě*, 2025

Zahraniční vliv prohlubuje autoritářské tendence

Kromě dlouhodobě zakořeněných stereotypů, které protěžují ruské postoje, nedávný příliv čínského vlivu v bulharském akademickém sektoru přispěl k podpoře pročínských postojů a vzájemných kontaktů. Rozvoj vzájemných akademických vztahů však probíhal způsobem, který často opomíjí bezpečnostní rizika, jako je krádež duševního vlastnictví, (sebe)cenzura obsahu a vtažení do geopolitických cílů Peking.

Spolupráce bulharských akademických institucí s jejich čínskými protějšky se stala běžným jevem.¹⁶ Drtivá většina bulharských univerzit navázala s čínskou akademickou obcí vztahy různé hloubky a rozsahu, a to především formou akademických a studentských výměn, společného výzkumu a publikací.

Bulharsko-čínská akademická spolupráce spojená s méně přísnými bezpečnostními prověrkami a absence konkrétních ustanovení v bulharském akademickém prostředí týkajících se spolupráce s institucemi terciárního vzdělávání z autoritářských států vtáhla bulharské univerzity do projektů souvisejících s iniciativou Pás a cesta (BRI). Například Univerzita architektury, stavebního inženýrství a geodézie společně s Pekingskou univerzitou pro stavební inženýrství a architekturu spoluzaložila v rámci iniciativy „Pás a cesta“

mezinárodní konsorcium architektonických univerzit. Institut pro populační a humanitní studia Bulharské akademie věd je zase součástí Aliance mezinárodních vědeckých organizací, která je napojena na iniciativu BRI.

Kromě zapojení do projektů BRI představuje další bezpečnostní výzvu skutečnost, že bulharské univerzity uzavřely memoranda s čínskými univerzitami, které představují velmi vysoké, vysoké nebo střední bezpečnostní riziko podle univerzitního obranného trackeru ASPI, který hodnotí čínské akademické instituce s ohledem na jejich vazby na státní orgány, zapojení do nákupu zboží dvojího užití a špionáž.

Konfuciovy instituty také stojí v čele bulharsko-čínských kulturních a vzdělávacích vazeb. Financování a otázky registrace, zejména ve vztahu k fungování Konfuciova institutu na Univerzitě ve Velkém Tarnovu, však vzbuzují obavy.

Tvrzení¹⁷ univerzity, že Konfuciův institut představuje třetí, nezáúčastněnou stranu, jsou v rozporu s prohlášením samotné Veliko Tarnovo univerzity, která ve svých výročních zprávách uvádí, že Konfuciův institut je finančně i administrativně součástí univerzity. Nedostatek transparentnosti ohledně činnosti a financování Konfuciovým institutem tak ještě více komplikuje již tak složitou finanční historii univerzity, která byla v roce 2016 na pokraji bankrotu.

Nové osvědčené postupy: vzdělávání pro dnešní svět

Problematické vzdělávací postupy, jejichž příkladem je bulharský případ, poukazují na zásadní otázky související s politizací a ideologizací učebních materiálů, jakož i s rizikovým zahraničním vlivem, který může omezovat akademickou svobodu. Všechny tyto jevy jsou přítomné v celé Evropě.¹⁸ Nicméně některé nově se objevující osvědčené postupy mohou studenty dovednostmi pro řešení současných výzev vybavit a zároveň lépe reagovat na studijní návyky mladých generací.

Tento přístup reprezentuje Olympiáda kritického myšlení, která byla založena v roce 2021 a představuje iniciativu v oblasti mediální gramotnosti vedenou nevládní organizací Slovenská debatná asociácia (SDA). Program se zaměřuje na rozvoj dovedností mediální gramotnosti žáků středních škol prostřednictvím „pre-bunkingu“ dezinformací. Program zohledňuje potřeby studentů a rychle se měnící hrozby dezinformací, stejně jako cíl oslovit široké publikum napříč Slovenskem. Místo abstraktních přednášek využívá olympiáda interaktivní techniky, jak žáky vtáhnout do reálného informačního prostoru. Žáci mají za úkol odpovídat na otázky a posuzovat informace z existujících příspěvků na sociálních sítích či webových stránek. Zadání cvičení reagují na vyvíjející se hrozby, např. deepfake a obsah vytvořený umělou inteligencí.

Od svého založení olympiáda přilákala 9 000 registrovaných účastníků, kteří soutěží ve třech kolech podle věkových kategorií. Vzdělávací dopad programu byl oceněn udělením první ceny v 15. ročníku Cena občanské společnosti, pořádaná Evropským hospodářským a sociálním výborem.

Vzdělávání pro úspěšnou budoucnost mladých lidí: Doporučení a výukové plány

Vzhledem k náročným výzvám v mezinárodní i domácí politice, ekonomickým a společenským změnám i rostoucím obavám mladých lidí o jejich životní vyhlídky je třeba reformovat vzdělávání. Mělo by lépe reagovat na realitu globálního trhu práce a výrazněji podporovat seberealizaci mladých lidí.

K tomu je třeba, aby základní, střední i vysoké školy rozvíjely klíčové dovednosti, předávaly podstatné znalosti a současně procházely strukturálními reformami. Návrhy pro všechny tři oblasti jsou podrobně popsány níže. Součástí publikace jsou také výukové plány a metodiky založené na praktickém učení.

Klíčové dovednosti pro rychle se měnící svět

Kriticko-kreativní myšlení a schopnost řešit problémy je klíčovou kompetencí, která může vybavit mládež schopností vyrovnat se s různými nepředvídatelnými výzvami, a to bez ohledu na kontext a napříč různými oblastmi. Rozvíjení kreativního

myšlení (např. zaměřeného na vývoj projektů) může být pro mladého člověka velmi přínosná.

Jeho kariéra bude pravděpodobně stále více ovlivněna dominancí umělé inteligence. Lze předpokládat, že umělá inteligence bude využívána k provádění technických úkolů, zatímco její správa a aplikace budou řízeny lidmi, kteří disponují kritickým a kreativním know-how v oblastech, které lze rozvíjet pomocí technologie.

Vedle kognitivních schopností potřebných k efektivnímu řešení odborných problémů je pro úspěšnou spolupráci na pracovišti, týmovou práci i realizaci projektů nezbytné rozvíjet také sociálně-emoční dovednosti.

Přestože jsou neakademické kompetence ve vzdělávacím systému tradičně opomíjeny, je třeba více zdůrazňovat význam dovedností, jako jsou vůdčí schopnosti, komunikační dovednosti, empatie a etické jednání. Tyto dovednosti jsou klíčové pro efektivní fungování na pracovišti i ve společnosti.

Znalosti pro aktivní a odpovědné demokratické občanství

Nové pojetí občanské výchovy ve školách je klíčové pro řešení prudkého poklesu důvěry mladých lidí v demokracii v Evropě a s tím souvisejícího obratu k autoritářským modelům. Tato potřeba je obzvláště naléhavá v postkomunistických zemích střední a východní Evropy. Jedním z důvodů je, že výuka politických a

společenskovedních předmětů zde zůstává oslabena vlivem předchozích autoritářských režimů, které občanskou angažovanost potlačovaly. Školám mohou v úsilí o popularizaci a kvalitnější výuku občanské výchovy pomáhat různé organizace a občanské iniciativy, které se zaměřují na aktivity na podporu demokracie (viz Aktivita 1).

Schopnost rozpoznat dezinformace je nedílnou součástí budování informovaného demokratického občanství. Dezinformace představují trvalou a závažnou hrozbu pro transparentnost veřejné diskuse v demokratických společnostech. Proto by rozvoj mediální gramotnosti žáků měl patřit mezi hlavní priority školních vzdělávacích plánů. Pokud politické a byrokratické překážky brání zařazení mediální výchovy do formálního vzdělávání, sehrávají občanské iniciativy důležitou roli. Navrhují programy mediální gramotnosti, podporují partnerství se školami, zvyšují povědomí o významu mediální gramotnosti a ověřují dopad těchto programů. Jejich cílem je zajistit co nejširší zapojení studentů. (viz Aktivita 2).

Strukturální ochranná opatření proti škodlivým zahraničním vlivům

Případ Bulharska ukazuje, že zaujatě zpracované historické učební materiály mohou upevňovat proruské stereotypy. Ty následně usnadňují pronikání zlovolného mediálního, politického a ekonomického vlivu Kremlu. Proto je třeba důkladně přezkoumat výuku dějepisu, která

významně utváří identitu a sebepojetí každého národa. Je také nezbytné odhalovat přetrvávající zkreslené interpretace dějin, z nichž mohou těžit odpůrci evropské integrace a které mohou přispívat k prohlubování vnitřního rozdělení.

Například lze při příslušném národním ministerstvu školství zřídit poradní výbor složený z domácích i zahraničních historiků. Jeho úkolem by bylo posuzovat, jak jsou ve výuce prezentováni významní mezinárodní aktéři, například Rusko a Čína. Bylo by vhodné zveřejnit volně přístupnou výzkumnou databázi, která by shromažďovala a prezentovala všechny zdroje, na jejichž základě se v rámci rady provádějí historické analýzy a debaty. Informace o tom, jak lze vypracovat strategie pro řešení odporu vůči změnám v obsahu učebnic dějepisu a učebních plánů, najdete v Aktivitě 3.

Rozsah a intenzita čínských aktivit zaměřených na krádeže duševního vlastnictví a špionáž v akademickém prostředí v celé Evropě i dalších částech světa vyžadují zavedení důsledných mechanismů náležité péče na úrovni univerzit. Tyto mechanismy mohou usnadnit prověřování a výběr nabídek na výzkumnou spolupráci ze strany čínských univerzit, zajistit větší transparentnost programů náboru talentů určených místním výzkumníkům a podpořit prověřování studentů z Číny, kteří se hlásí na místní univerzity. To zahrnuje i posuzování jejich případných vazeb na

čínské státní orgány nebo zpravodajské služby.

V zemích, kde dosud neexistují, mohou vlády vypracovat národní bezpečnostní pokyny pro akademický výzkum. Ty by měly vzdělávacím institucím poskytovat vodítka pro spolupráci s čínskými akademickými institucemi.

Probuzení politického zájmu mládeže prostřednictvím digitální osvěty

Téma: Jak vytvořit rezonující a atraktivní informační kampaň zaměřenou na mládež:

- Politika a občanská výchova se ve vzdělávacím systému země X nevyučují jako samostatné předměty. Nevládní organizace by proto ráda spustila informační kampaň na sociálních sítích s cílem přiblížit mladým lidem klíčové aspekty demokracie a občanství, a to atraktivním způsobem.
- Hlavním úkolem týmu této nevládní organizace je oslovit široké publikum mladých lidí. Dosavadní výstupy této organizace však četli hlavně odborníci, což vyžaduje, aby byla vytvořena strategie pro oslovení mládeže pomocí účinných digitálních nástrojů a ve spolupráci se školami.

Rozdělení rolí a postup:

- Rozdělte účastníky do tří skupin
- Úkol – vypracovat plán efektivní kampaně na sociálních sítích, včetně platforem, na nichž budou informace šířeny, a typu příspěvků, které budou vytvořeny.
- Všechny skupiny pracují na stejném úkolu. Na závěr své návrhy představí a společně je porovnají. Školitel následně analyzuje shody a rozdíly mezi navrženými řešeními, upozorní na možnosti jejich vzájemného doplnění a pomůže sestavit co nejúčinnější strategii. Přitom zohlední různé úhly pohledu účastníků.

Výstup: Účinná a široce využitelná strategie pro oslovování mladých lidí prostřednictvím digitálních nástrojů.

Aktivita 2:

Jak zatraktivnit mediální gramotnost

Téma: Jak od základu vymyslet soutěž v mediální gramotnosti:

- Země X má několik iniciativ v oblasti mediální gramotnosti, ale mezi mládeží nemají široký dosah a veřejnost o nich ví jen málo. V důsledku toho se jedna nevládní organizace rozhodla uspořádat celostátní soutěž v mediální gramotnosti.
- K tomu však musí tým organizace překonat řadu překážek. Patří mezi ně zejména nedostatečná koordinace mezi občanskými organizacemi, omezená komunikace a chybějící společné platformy pro spolupráci škol i obtížné zapojování studentů do této iniciativy.

Rozdělení rolí a postup:

- Rozdělte účastníky do tří skupin.
- Úkol – vypracovat plán na realizaci celostátní soutěže v mediální gramotnosti.
- Všechny skupiny pracují na stejném úkolu. Na závěr své návrhy představí a společně je porovnají. Školitel následně analyzuje shody a rozdíly mezi navrženými řešeními, upozorní na možnosti jejich vzájemného doplnění a pomůže sestavit co nejúčinnější strategii. Přitom zohlední různé úhly pohledu účastníků.

Výstup: Podrobná strategie pro úspěšnou soutěž v mediální gramotnosti.

Aktivita 3:

Jak překonat odpor proti reformě učebnic dějepisu

Téma: Jak reformovat výukový obsah v učebnicích a zároveň se vypořádat se společenskou polarizací a politickými patovými situacemi:

- Občanský a akademický sektor v zemi X na základě důkladného výzkumu zjistil, že obsah učebnic dějepisu používaných v celém školském systému obsahuje ideologické a nepodložené proruské interpretace historie země X, stejně jako opomenutí skutečných historických faktů. Učební materiály totiž nebyly od roku 1989 podrobeny revizi a stále obsahují interpretace z komunistické éry. Nevládní organizace a akademici proto založili iniciativu za revizi učebnic.
- V důsledku toho ministerstvo školství v zemi X otevřelo odbornou i celospolečenskou debatu o tom, jak učebnice dějepisu revidovat.
- Politické strany a s nimi spříznění komentátoři však vedou protikampaň a tvrdí, že dochází k vymazávání historie.

Rozdělení rolí a postup:

- Rozdělení účastníků do tří skupin, zastupující 1) občansko-akademický sektor; 2) vládní orgány (ministerstvo školství); 3) politickou opozici vůči této iniciativě.
- Úkol – vypracovat argumenty pro každou z uvedených skupin.
- Po brainstormingu každá skupina představí své hlavní argumenty.

Výstup: Vypracování anticipačního scénáře zaměřeného na řešení výzev spojených s odporem vůči reformám ve vzdělávacím sektoru a na reflexi pozic jednotlivých zapojených aktérů.

¹ Katz, R., et al, 2021, [*Gen Z. Explained. The Art of Living in a Digital Age*](#), University of Chicago Press
Welch, S., 2025, 'Is Gen Z Unemployable?', *Wall Street Journal* [The Values Bridge](#)

² Katella, K., 2024, 'How Social Media Affects Your Teen's Mental Health: A Parent's Guide', *Yale Medicine*
Dane, A., Bathia, K., 2023, 'The social media diet: A scoping review to investigate the association between social media, body image and eating disorders amongst young people', *Plos University of Cambridge*, 2025, 'Adolescents with mental health conditions use social media differently than their peers, study suggests'

Unicef, 2025, [Childhood in a Digital World. Screen Time, Digital Skills and Mental Health](#)

WTO, 2024, [Teens, screens and mental health](#)

³ Ramya, S., 2020, 'Understanding the Attitude of Gen Z towards Work Environment', *International Journal of Advances in Engineering and Management*, Vol. 2, Issue 8, pp. 2-4

⁴ Routledge, C., 2025, 'Why Gen Z Is Resurrecting the 1990s', *New York Times*

⁵ Cokelaere, H., 2024, 'It's not just boomers, young people are voting far right too', *Politico*

⁶ Martuscelli, C., Faggionato, G., 2025, 'Bayrou's last stand: Waking France up to the boomer pension timebomb', *Politico*

⁷ Bloomberg, 2025, 'AI Boom, Entry-Level Bust: Why College Grads Are Struggling to Land Jobs', *Wall Street Week*

⁸ Gruijters, R., Van Winkle, Z., Fasang, A., 2023, 'Life Course Trajectories and Wealth Accumulation in the United States: Comparing Late Baby Boomers and Early Millennials', *American Journal of Sociology*, Vol. 129, Number 2

⁹ Blanchflower, D., Bryson, A., Xu, X., 2025, 'The declining mental health of the young and the global disappearance of the unhappiness hump shape in age', *Plos*

¹⁰ Filipova, R., 2023, 'Teetering on the Brink of Regional Convergence. Bulgarians' Stances on Russia's War against Ukraine. Strategic Orientation. Democracy. Media and Values vis-à-vis Central and Eastern Europe', *Institute for Global Analytics*, Briefing Paper No 3

Filipova, R., 2024, 'Bulgarian Public Opinion. 2024. Increasing Commitment to Allies and Improving Perceptions of Media Freedom amid Continuous East-West Ambivalence', *Institute for Global Analytics*, Briefing Paper No 6

Filipova, R., 2025, 'Shifting Strategic Perceptions and Authoritarian-State Proclivities of Youth amid Continuous East-West Ambivalence', *Institute for Global Analytics*, Briefing Paper No 7

¹¹ IGA analysis of focus groups conducted by Free Press for Eastern Europe/Science+ in 2023 in Bulgaria.

¹² Filipova, R., 2021, 'Danger Almost Deferred? Chinese Corrosive Capital in Bulgaria and Romania', *Central European Institute of Asian Studies*

¹³ See, for instance, Max-Planck-Gesellschaft, 2025, 'Educated but easily fooled? Who falls for misinformation and why'

¹⁴ European Parliament, 2025, [Eurobarometer Youth Survey 2024](#), p. 46

¹⁵ European Parliament, 2025, [Eurobarometer Youth Survey 2024](#), p. 26

¹⁶ The data cited in this section is based on findings in the paper by Filipova, R., 2022, 'Bulgaria: A steady embrace of Chinese academia', *Central European Institute of Asian Studies*

¹⁷ Veliko Tarnovo University was the only academic institution in Bulgaria that declined to answer IGA's questionnaire contained in a freedom of information request for the previously cited study on the grounds that the Confucius Institute represents a third, extraneous party to the request and questions about funding affect the interests of the Institute, therefore leading to the latter's refusal to respond.

¹⁸ For example, the scope of Chinese influence in Europe has been documented in CEIAS, [China-Europe Academic Engagement Tracker](#)

¹⁹ European Economic and Social Committee, 2024, '15th EESC Civil Society Prize'

²⁰ Filipova, R., 2023, [History Undone. Russia's Historical Disinformation. Bulgaria's Memory Politics and Lessons for Dealing with the Past from Central and Eastern Europe](#), *Institute for Global Analytics*, p. 60

Pojmy a definice mediální gramotnosti

Abychom mohli efektivně podporovat mladé lidi v rozvoji občanských a mediálních kompetencí, je důležité nejprve vytvořit společné porozumění základním pojmům souvisejícím se současným mediálním a informačním prostředím. V digitálním věku, kdy se informace vytvářejí, sdílejí a šíří rychleji než kdykoli předtím, se schopnost kriticky a zodpovědně využívat média stala nezbytnou součástí aktivního občanství.

Následující přehled pojmů a definic pokrývá nejdůležitější témata mediální gramotnosti, včetně dezinformací, ověřování faktů, důvěryhodnosti zdrojů, zkreslení, informačních bublin či vlivu algoritmů. Porozumění těmto pojmům pomáhá jednotlivcům efektivněji analyzovat mediální sdělení, rozpoznat manipulaci, posoudit kvalitu informací a činit informovaná rozhodnutí v rámci společenského a veřejného života.

Vyzýváme čtenáře, aby se seznámili se slovníčkem klíčových pojmů uvedeným níže. Ten může sloužit jako užitečný zdroj pro pedagogy i mladé lidi, kteří chtějí posílit své mediální a občanské kompetence. Definice poskytují společný základ pro další úvahy o roli médií v současné demokracii a o výzvách odpovědné účasti v digitální společnosti.

Mediální gramotnost

Mediální gramotnost označuje schopnost získávat, analyzovat, hodnotit, vytvářet a sdílet informace s využitím různých forem médií. Umožňuje jednotlivcům pochopit, jak jsou mediální sdělení vytvářena, jakým účelům slouží a jak mohou ovlivňovat názory, postoje a chování.

V demokratických společnostech je mediální gramotnost nezbytnou občanskou kompetencí. Pomáhá mladým lidem stát se informovanými občany, kteří dokážou kriticky posuzovat informace, účastnit se veřejných debat a činit zodpovědná rozhodnutí jak v online, tak v offline prostředí.

Misinformace (mylná informace)

Misinformace jsou nepravdivé nebo nepřesné informace, které jsou sdíleny bez úmyslu klamat. Často jsou výsledkem omylů, nedorozumění nebo nedostatečného ověření. V digitálním věku se misinformace mohou rychle šířit prostřednictvím sociálních médií, komunikačních platforem a online komunit. Naučit mladé lidi, jak ověřovat informace před jejich sdílením, je důležitým aspektem vzdělávání v oblasti mediální gramotnosti.

Dezinformace

Dezinformace označuje nepravdivé informace, které jsou vytvářeny záměrně a šířeny s cílem uvést v omyl, manipulovat nebo ovlivnit veřejné mínění. Dezinformační kampaně se mohou zaměřovat na politické procesy, společenské otázky nebo důvěru veřejnosti v instituce. Pochopení toho, jak dezinformace fungují, pomáhá lidem rozpoznat manipulativní techniky a stát se odolnějšími vůči škodlivým narativům.

Bias/zkreslení

Bias/zkreslení označuje tendenci prezentovat informace z určitého úhlu pohledu, při níž jsou často upřednostňovány vybrané názory, zájmy nebo skupiny, zatímco jiné jsou opomíjeny. Zkreslení se vyskytuje v žurnalistice, obsahu sociálních médií, reklamě a dokonce i ve vzdělávacích materiálech. Rozvíjení povědomí o biasu/zkreslení učí žáky hledat různé úhly pohledu a kritičtější hodnocení informací.

Důvěryhodnost zdroje

Důvěryhodnost zdroje se týká spolehlivosti a věrohodnosti zdroje informací. Obvykle se posuzuje na základě faktorů, jako jsou odbornost, transparentnost, důkazy a objektivita. Hodnocení důvěryhodnosti zdroje je jednou z nejdůležitějších dovedností v oblasti mediální gramotnosti. Mladí lidé by se měli naučit rozlišovat mezi důvěryhodnými zdroji a obsahem, kterému chybí důkazy nebo odpovědnost (např. autor není uveden)

Fact-checking/ověřování faktů

Ověřování faktů je proces, při kterém se zjišťuje, zda jsou informace přesné, spolehlivé a podložené důkazy. Ověřování faktů zahrnuje porovnání tvrzení s důvěryhodnými zdroji, konzultace s odborníky a zkoumání dostupných údajů. Jedná se o nezbytný nástroj v boji proti dezinformacím.

Propaganda

Propaganda je komunikace, jejíž primárním cílem je přesvědčit nebo ovlivnit publikum, často spíše apelováním na emoce, stereotypy nebo obavy než na faktické důkazy.

Ačkoli je propaganda tradičně spojována s politickou komunikací, lze ji nalézt i v komerční reklamě, společenských hnutích a online kampaních. Mediální gramotnost pomáhá studentům rozpoznávat manipulativní techniky a kriticky posuzovat sdělení.

Komnata ozvěn

Echo chamber/komnata ozvěn je informační prostředí, ve kterém jsou lidé vystaveni především těm názorům a informacím, které posilují jejich stávající přesvědčení. K vytváření komnat ozvěn mohou přispívat algoritmy sociálních médií a online komunity. V důsledku toho mohou být jednotlivci méně konfrontováni s alternativními názory a tudíž náchylnější k polarizaci.

Informační bublina

Informační bublina je personalizované prostředí vytvořené algoritmy, které vybírají obsah na základě předchozího chování, zájmů a preferencí uživatele. Ačkoli personalizace může zlepšit uživatelskou zkušenost, může také omezit kontakt s různorodými zdroji informací. Porozumění informačním bublinám pomáhá žákům přistupovat k digitálnímu obsahu kriticky a uvědoměle.

Clickbait

Clickbait označuje senzační nebo zavádějící titulky, jejichž cílem je upoutat pozornost a generovat kliknutí. Clickbait často zveličuje informace, vytváří falešná očekávání nebo se spoléhá na emocionální reakce. Schopnost rozpoznat clickbait pomáhá mladým lidem rozvíjet kritické čtenářské návyky a lépe odolávat manipulaci.

Zaujatost médií

K **zaujatosti médií** dochází, když mediální subjekty ve svém zpravodajství systematicky upřednostňují určité názory, politické postoje nebo zájmy. Zaujatost médií nemusí nutně znamenat, že informace jsou nepravdivé. Může spíše ovlivňovat, o jakých tématech se píše, jak jsou problémy prezentovány a čí názory jsou zastoupeny. Porovnání různých zdrojů může pomoci potenciální zaujatost odhalit.

Digitální občanství

Digitální občanství se týká odpovědného, etického a bezpečné využívání digitálních technologií a online platform. Zahrnuje respektující komunikaci, ochranu osobních údajů, odpovědnou účast v online komunitách a povědomí o právech a povinnostech spojených s digitálním prostředím. Digitální občanství propojuje mediální gramotnost s aktivní a odpovědnou občanskou angažovaností.

Konfirmační zkreslení

Konfirmační zkreslení je tendence vyhledávat, interpretovat a zapamatovat si informace, které potvrzují stávající přesvědčení, a přitom ignorovat protichůdné důkazy. Tato kognitivní tendence je vlastní každému člověku a zvyšuje náchylnost k dezinformacím i polarizaci. Mediální gramotnost vede žáky k tomu, aby zpochybňovali vlastní předpoklady a byli otevření různým úhlům pohledu.

Rámování

Rámování označuje způsob, jakým jsou informace prezentovány s cílem ovlivnit to, jak publikum danou problematiku chápe a interpretuje. Výběr slov, obrázků, příkladů nebo kontextu může významně ovlivnit vnímání veřejnosti. Porození rámování

pomáhá žákům rozpoznat, jak mohou média utvářet narativy, aniž by nutně měnila fakta.

Výběr témat

Výběr témat popisuje schopnost médií ovlivňovat to, které otázky lidé považují za důležité, a to tím, že některým tématům věnují větší pozornost než jiným. Média sice divákům a čtenářům neříkají, co si mají myslet, ale často ovlivňují to, o čem lidé přemýšlejí. Tento pojem je důležitý pro pochopení vztahu mezi médii, veřejným míněním a demokracií.

Algoritmické zkreslení

K **algoritmickému zkreslení** dochází, když algoritmy produkují výsledky, které nevyváženě upřednostňují určité skupiny, úhly pohledu nebo typy obsahu. Vzhledem k tomu, že algoritmy stále více utvářejí informace, s nimiž se lidé setkávají online, stává se pochopení jejich vlivu klíčovou součástí mediální gramotnosti a digitálního občanství.

Gramotnost v oblasti ochrany soukromí

Gramotnost v oblasti ochrany soukromí je schopnost porozumět tomu, jak jsou osobní údaje v digitálním prostředí shromažďovány, využívány, sdíleny a chráněny. Vzhledem k tomu, že se digitální technologie stále více stávají součástí každodenního života, pomáhá gramotnost v oblasti ochrany soukromí činit mladým lidem informovaná rozhodnutí týkající se jejich online aktivit a chránit své osobní údaje.

Informační přetížení

Informační přetížení označuje obtížnost zpracování a vyhodnocení velkého množství informací. Díky velkému množství digitálního obsahu může být

obtížné identifikovat spolehlivé zdroje a činit informovaná rozhodnutí. Proto je nezbytné posilovat schopnost efektivně pracovat s informacemi a kriticky je hodnotit.

Strategie a příklady dobré praxe v oblasti občanského a mediálního vzdělávání mladých lidí

Jak rozvíjet občanské a mediální kompetence mladých lidí?

Současné vzdělávání mládeže čelí novým výzvám. Mladí lidé vyrůstají ve světě, kde se hranice mezi společenským, občanským a digitálním životem stále více stírají. Veřejné debaty se odehrávají na sociálních médiích, komunitní iniciativy se organizují online a občanská rozhodnutí jsou často formována informacemi pocházejícími z různých – a ne vždy spolehlivých – zdrojů.

V této souvislosti by občanská výchova a mediální gramotnost neměly být vnímány jako oddělené oblasti učení. Aktivní občané potřebují nejen schopnost zapojovat se do demokratických procesů, spolupracovat s ostatními a podílet se na životě komunity, ale také dovednosti, které jim umožní kriticky posuzovat informace, rozpoznávat manipulaci, ověřovat zdroje a zodpovědně komunikovat v digitálním prostředí.

Příklady dobré praxe představují ověřené vzdělávací postupy, které rozvíjejí znalosti, dovednosti a postoje potřebné pro aktivní zapojení do života současné demokratické společnosti. Každá z těchto osvědčených postupů řeší konkrétní výzvy související s občanskou participací, informační gramotností nebo online komunikací. Společně tvoří rámec pro přípravu mladých lidí na to, aby se stali informovanými, zodpovědnými a aktivními občany.

Od učení se o demokracii k učení se demokracií praxí

Od učení se o demokracii k učení se demokracií prostřednictvím praxe je moderní přístup k občanské výchově založený na předpokladu, že mladí lidé rozvíjejí občanské kompetence nejúčinněji prostřednictvím aktivní účasti na společenských a demokratických procesech.

Na rozdíl od tradiční občanské výchovy, která se zaměřuje především na výuku o veřejných institucích, politických systémech a právech občanů, tento přístup staví mladé lidi do role aktivních členů komunity.

Základním principem tohoto přístupu je, že občanství si nelze osvojit pouze prostřednictvím přednášek nebo učebnic. Občanské kompetence se rozvíjejí prostřednictvím zkušeností, spolupráce, dialogu a řešení reálných společenských výzev. Mladí lidé se učí demokracii tím, že ji praktikují.

Tento přístup vytváří vzdělávací prostředí, v němž účastníci identifikují problémy ovlivňující jejich komunity, analyzují jejich příčiny, navrhují řešení, spolupracují se zainteresovanými stranami a podnikají kroky k dosažení pozitivní změny. Vzdělávací proces se tak stává prostorem pro rozvoj občanské iniciativy, odpovědnosti a aktivního zapojení.

Klíčové charakteristiky:

- **Aktivní účast mladých lidí** – Mladí lidé nejsou pasivními příjemci informací, ale aktivně přispívají k procesu učení. Podílejí se na plánování aktivit, rozhodování, analýze rizik a návrhu řešení.
- **Učení se skrze zkušenost** – Základem tohoto přístupu je přímá zkušenost. Účastníci se učí prostřednictvím vlastního jednání, experimentu, následné reflexe a vyhodnocování výsledků svých aktivit.
- **Propojení s reálným životem** – Vzdělávací aktivity jsou založeny na autentických výzvách a potřebách místních komunit. Díky tomu mohou mladí lidé lépe porozumět významu občanské participace v praxi a pochopit, jak demokratické procesy ovlivňují jejich každodenní zkušenosti.
- **Rozvoj občanské iniciativy** – Tato praxe posiluje u mladých lidí přesvědčení, že mohou ovlivnit své okolí a přispívat ke společenské změně. Budování pocitu vlastní užitečnosti patří mezi nejdůležitější faktory podporující dlouhodobé občanské zapojení.
- **Spolupráce a dialog** - Účastníci rozvíjejí dovednosti v oblasti týmové práce, komunikace, vyjednávání, argumentace a hledání společných řešení. Sociální kompetence se přitom rozvíjejí společně s kompetencemi

občanskými.

- **Propojení občanské a mediální výchovy** – Současná občanská angažovanost se stále více odehrává v digitálním prostředí. Tento přístup proto propojuje občanské vzdělávání s mediální gramotností a pomáhá mladým lidem kriticky hodnotit informace, ověřovat zdroje, rozpoznávat dezinformace a zodpovědně komunikovat v online prostoru.
- **Inovativní prvky této praxe** – Moderní občanská výchova se stále více opírá o participativní a interaktivní metody, které staví na možnosti přímo se zapojit a umožňují mladým lidem ovlivňovat proces učení. Mezi tyto metody patří:
  - ▷ komunitní projekty;
  - ▷ projektové učení;
  - ▷ designové myšlení;
  - ▷ občanské debaty a diskuse zaměřené na hledání společných řešení
  - ▷ simulace demokratických procesů;
  - ▷ konzultace s mládeží a participativní rozhodování;
  - ▷ hry založené na modelových situacích a rozhodování;
  - ▷ aktivity v rámci participativního rozpočtování;
  - ▷ projekty service-learningu propojující vzdělávání s činností ve prospěch komunity

Digitální technologie hrají při podpoře těchto aktivit stále významnější roli. Mladí lidé využívají sociální sítě k propagaci občanských iniciativ, tvorbě vzdělávacího a osvětového obsahu, pořádání online konzultací, získávání zpětné vazby od komunit prostřednictvím dotazníků a spolupráci pomocí digitálních platform.

Občanské vzdělávání tak odráží současnou realitu digitálního občanství.

Tipy pro pedagogy:

- nabízejte mladým lidem příležitosti ovlivňovat rozhodování a podílet se na aktivitách;
- vytvářejte bezpečné a inkluzivní prostředí pro zapojení a svobodné vyjádření vlastních názorů;
- zaměřujte se na skutečné společenské a komunitní výzvy;
- využívejte participativní metody a přístupy zaměřené na účastníka;
- budujte partnerství s místními samosprávami, neziskovými organizacemi a dalšími aktéry v komunitě;
- podporujte reflexi získaných zkušeností a výsledků učení;
- propojujte občanskou angažovanost s mediální gramotností a digitálními kompetencemi.

Jak pomoci mladým lidem rozpoznat manipulaci dříve, než jí podlehnou? Prebunking a preventivní vzdělávání

Pedagogové a nevládní organizace kladou v současné době důraz na tzv.

„prebunking“ – tedy na to, aby se lidé seznámili s běžnými manipulativními technikami, ještě před tím, než se s nimi setkají. Tato výzkumem podložená metoda spočívá v tom, že jsou jednotlivci seznamováni s jednoduchými příklady taktik používaných při šíření dezinformací. Díky tomu si vytvářejí určitou „kognitivní odolnost“ vůči manipulativním technikám. Například hry jako Harmony Square nebo Bad News se využívají k „očkování“ uživatelů proti manipulaci tím, že je staví do role šířitelů dezinformací. Hráči si tak mohou osvojit schopnost rozpoznat a lépe chápat manipulativní taktiky. Mezinárodní organizace, například StratCom, NATO, i univerzity (např. Cambridge) podporují tento typ gamifikovaného vzdělávání jako účinný nástroj mediální gramotnosti. Příručka pro odhalování dezinformací (2020) zároveň výslovně doporučuje využívat prebunking všude tam, kde je to možné, aby se předešlo zakořenění nepravdivých informací. Tento proaktivní přístup se postupně stává osvědčenou praxí, která se často realizuje prostřednictvím workshopů nebo online kampaní. Příkladem je projekt Jigsaw společnosti Google, který vytvořil videokampaně využívající princip prebunkingu s cílem předcházet šíření dezinformací v souvislosti s volbami.

Příklady vzdělávacích nástrojů a iniciativ:

- Harmony Square – politická simulační hra zaměřená na dezinformace <https://www.harmonysquare.ga.me/>
- Bad News – hra zaměřená na imunizaci proti fake news <https://www.getbadnews.com/en>
- Go Viral! – hra zaměřená na zvyšování povědomí o dezinformacích, vyvinutá Cambridge University a Google Jigsaw <https://inoculation.science/the-debunking-handbook/>
- Debunking Handbook 2020 – průvodce bojem proti dezinformacím <https://www.cam.ac.uk/stories/goviral>

Tipy pro pedagogy:

- Využívejte interaktivní hry, jako jsou Harmony Square, Bad News nebo Go Viral!, které účastníkům pomohou v bezpečném vzdělávacím prostředí poznat běžné manipulativní techniky.
- Organizujte workshopy, během nichž účastníci budou analyzovat skutečné příklady dezinformací a identifikují používané taktiky, například manipulaci prostřednictvím emocí, konspirační narativy, hledání obětního viníka nebo falešné dilema.
- Podporujte účastníky v reflexi toho, proč některé typy obsahu přitahují pozornost a rychle se šíří na sociálních sítích.
- Porovnávejte seriózní zpravodajství se zavádějícím nebo manipulativně upraveným obsahem a nechte účastníky hledat varovné signály.

- Ved'te účastníky k vytvoření vlastní „kontrolní pomůcky pro ověřování dezinformací“, která jim pomůže rozpoznat manipulativní techniky ještě předtím, než informace přijmou nebo sdílejí.

Jak ověřovat informace? Práce s více zdroji, hodnocení důvěryhodnosti zdrojů (metoda SIFT)

Osvědčenou praxí v učebních plánech digitální gramotnosti, kterou podporují například UNESCO a Stanford History Education Group, je učit studenty hodnotit informace prostřednictvím ověřování zdrojů pomocí tzv. **laterálního čtení**.

To znamená, že při posuzování důvěryhodnosti webu nebo tvrzení konzultují další zdroje a zjišťují, co o daném tématu uvádějí nezávislé informace.

Metoda SIFT podporuje studenty v tom, aby:

- Se před sdílením informací na chvíli zastavili;
- Prozkoumali zdroj;
- Vyhledávali kvalitnější a důvěryhodnější zpravodajské zdroje;
- Dohledávali tvrzení až k jejich původnímu kontextu.

Metoda SIFT byla pedagogy široce přijata jako jednoduchý nástroj pro rychlé ověřování informací v každodenním životě. Vybízí čtenáře, aby se při setkání s

podezřelým tvrzením na chvíli zastavili, ověřili důvěryhodnost zdroje (kdo za informací stojí), vyhledali kvalitnější zpracování tématu (zda o stejném tvrzení informují i důvěryhodná média) a dohledali citace nebo původní zdroje v jejich skutečném kontextu.

Tato metoda pomáhá mladým lidem vyhnout se potenciálně nepravdivému obsahu a získat širší kontext pro jeho posouzení. Mnoho nevládních organizací a knihoven proto začlenilo cvičení založená na laterálním čtení do svých školení. Výzkumy totiž ukazují, že z tohoto přístupu mohou těžit i vysokoškolští studenti.

Laterální čtení je považováno za osvědčenou praxi, protože odpovídá postupům profesionálních ověřovatelů faktů a účinně podporuje rozvoj schopnosti kriticky hodnotit online zdroje.

Tipy pro pedagogy:

- Představte metodu SIFT pomocí skutečných příkladů virálně šířených příspěvků na sociálních sítích, zpravodajských článků nebo online tvrzení.
- Ved'te účastníky k tomu, aby při ověřování informací konzultovali více zdrojů a porovnávali různé úhly pohledu, místo aby se spoléhali pouze na jednu webovou stránku nebo příspěvek.
- Organizujte aktivity zaměřené na zkoumání zdrojů, během nichž účastníci zjišťují, kdo vytvořil daný obsah, jaký mohl být jeho záměr a zda

je zdroj důvěryhodný.

- Požádejte žáky, aby porovnali, jak různé mediální platformy informují o stejné události, a diskutovali o shodách, rozdílech a možných formách zkreslení.

Jak rozlišit spolehlivé informace od informačního šumu? Nástroje pro ověřování faktů a spolupráce s organizacemi zabývajícími se ověřováním faktů

Osvědčenou praxí je podporovat využívání ověřených webových stránek pro ověřování faktů (fact-checking) a rozšíření internetových prohlížečů, která usnadňují ověřování informací. Jako první krok při ověřování virálně šířených tvrzení se doporučuje využívat služby renomovaných organizací zaměřených na ověřování faktů, například Snopes, PolitiFact nebo FactCheck.org. Tyto organizace jsou zpravidla signatáři Kodexu zásad Mezinárodní sítě pro ověřování faktů (International Fact-Checking Network, IFCN).

UNESCO dlouhodobě podporuje spolupráci mezi nezávislými fact-checkingovými organizacemi a médii a zdůrazňuje význam začlenění ověřování faktů do každodenní práce s informacemi. Osvědčenou praxí je učit mladé lidi vyhledávat v databázích pro ověřování faktů nebo využívat nástroje, jako je Google Fact Check Explorer.

Řada nevládních organizací navíc pořádá „fact-checkingové výzvy“ nebo soutěže, při nichž účastníci vyhledávají důkazy a ověřují tvrzení z různých zdrojů. Díky této interaktivní formě si osvojují návyky spojené s ověřováním informací. Podpora pravidelného využívání nástrojů pro ověřování faktů tak přispívá k omezení šíření nepravdivých informací.

Některé vzdělávací programy zavádějí také třídní nebo komunitní blogy zaměřené na ověřování faktů. Žáci na nich společně ověřují informace a vyvracejí kolující fámy. Odborníci na mediální gramotnost považují tento přístup za příklad dobré praxe, protože žáky aktivně zapojuje do procesu ověřování informací.

Příklady užitečných nástrojů:

- Snopes: <https://www.snopes.com>
- PolitiFact: <https://www.politifact.com/>
- Fact Check: <https://www.factcheck.org/>
- Nástroje Google pro ověřování faktů: <https://toolbox.google.com/factcheck/explorer/search/list:recent;hl=pl>
- Globální web UNESCO pro ověřování faktů <https://www.unesco.org/en/world-media-trends/global-fact-checking-sites>

Tipy pro pedagogy:

Chcete-li, aby se ověřování faktů stalo poutavou a praktickou součástí výuky, můžete do workshopů a vzdělávacích programů zařadit například tyto aktivity:

- Využívejte Google Fact Check Explorer k vyhledávání ověřených informací a prověřování tvrzení, která se šíří online.
- Porovnávejte výsledky ověřování faktů z různých platforem, jako jsou Snopes, PolitiFact nebo FactCheck.org, a diskutujte o tom, jak profesionální ověřovatelé faktů posuzují důvěryhodnost informací.
- Organizujte fact-checkingové výzvy, při nichž účastníci samostatně nebo v týmech potvrzují nebo vyvracejí konkrétní tvrzení.
- Podporujte účastníky ve vytváření školního nebo komunitního blogu zaměřeného na ověřování faktů, kde mohou společně prověřovat fámy, dezinformace a virálně šířené příběhy.
- Analyzujte postupy a pracovní metody profesionálních organizací zabývajících se ověřováním faktů, aby účastníci lépe porozuměli tomu, jak probíhá ověřování informací a jak se dospívá k závěrům podloženým důkazy.

Jak si osvojit zásady informační hygieny?

Mezinárodní organizace, jako jsou Evropská unie a UNESCO, zdůrazňují význam výuky zaměřené na rozpoznávání kvalitních a důvěryhodných informací jako účinné protiváhy vůči dezinformacím. Jednou z osvědčených metod je využití hodnotících rámců, například testu CRAAP:

- **Currency (Aktuálnost)** – Je informace aktuální? Byla v případě potřeby aktualizována?
- **Relevance (Relevance)** – Odpovídá informace účelu, pro který ji hledáte?
- **Authority (Autorita)** – Kdo je autorem nebo vydavatelem informace? Je důvěryhodný a odborně způsobilý?
- **Accuracy (Přesnost)** – Jsou informace podložené důkazy, ověřitelnými zdroji a neobsahují věcné chyby?
- **Purpose (Účel)** – Jaký je účel sdělení? Má informovat, vzdělávat, přesvědčit, pobavit nebo něco prodat? Neobsahuje skrytou manipulaci nebo střet zájmů?

Další osvědčenou praxí při posuzování zpravodajských webů je využívání konkrétních kritérií pro hodnocení médií, například ukazatelů transparentnosti a důvěryhodnosti.

Programy mediální gramotnosti UNESCO doporučují zaměřit se například na to, komu web patří, zda jasně rozlišuje mezi zpravodajstvím a názory a zda uvádí důvěryhodné zdroje a ověřitelné důkazy.

Pedagogům doporučujeme pracovat se skutečnými příklady důvěryhodných i problematických článků a vést žáky k tomu, aby na ně tato kritéria sami aplikovali. Takový přístup rozvíjí jejich schopnost kriticky posuzovat informace a zároveň je učí zaměřit pozornost na důvěryhodné zdroje a kvalitní žurnalistiku.

Pokyny Evropské observatoře digitálních médií (EDMO) doporučují, aby vzdělávací iniciativy v oblasti mediální gramotnosti pomáhaly lidem porozumět fungování mediálního ekosystému a aktivně se v něm orientovat. Součástí tohoto přístupu je také schopnost rozpoznat důvěryhodnou žurnalistiku.

V praxi to může znamenat, že učitel žákům ukáže, jak rozlišit web s clickbaitovými titulky od důvěryhodného zpravodajského webu. Zaměří se přitom například na analýzu vzhledu webových stránek, sekce „O nás“ nebo způsobu uvádění zdrojů.

Stejně důležitou součástí mediální gramotnosti je rozvoj návyků informační hygieny – ověřování informací před jejich sdílením, vyhýbání se pochybným zdrojům nebo pravidelná péče o vlastní informační prostředí. Tyto zásady dnes patří mezi základní doporučení obsažená v mezinárodních rámcích a metodikách digitální gramotnosti.

Příklady užitečných nástrojů:

- News Guard: <https://www.newsguardtech.com/>
- Proces a kritéria hodnocení News Guard: <https://www.newsguardtech.com/ratings/rating-process-criteria/>
- Evropská observatoř digitálních médií (EDMO): <https://edmo.eu/>

Tipy pro pedagogy:

- Seznamte účastníky s praktickými nástroji pro hodnocení informací, jako je test CRAAP, a vedte je k tomu, aby při posuzování online obsahu používali kritéria aktuálnosti, relevance, autority zdroje, přesnosti a účelu.
- Pracujte se skutečnými příklady důvěryhodných i problematických zpravodajských článků a nechte účastníky porovnávat jejich kvalitu pomocí stanovených kritérií hodnocení.
- Učte mladé lidi zjišťovat, komu web patří, kdo vytvořil daný obsah a zda zdroj transparentně uvádí informace o autorství a financování.
- Učte účastníky rozlišovat mezi faktickým zpravodajstvím, názorovými texty, sponzorovaným obsahem a reklamou.
- Využívejte nástroje, jako je NewsGuard, k představení způsobů, jakými profesionální organizace hodnotí transparentnost a důvěryhodnost zpravodajských webů.
- Využívejte materiály vytvořené organizacemi, jako jsou UNESCO, EDMO a NewsGuard, které účastníkům přibližují profesní standardy žurnalistiky a kritéria kvality médií.

Jak reagovat na nenávistné projevy a konflikty v online prostředí? Counterspeech a vzdělávání k občanskému dialogu

V boji proti nenávisti a extremismu na internetu prosazují nevládní a mezinárodní organizace jako účinný nástroj tzv. counterspeech. Tento přístup spočívá v reakci na nenávistný nebo nepravdivý obsah prostřednictvím věcných a respektujících sdělení, která zpochybňují a oslabují škodlivé narativy.

Společnost Facebook ve spolupráci s partnery, jako je UNESCO, poukázala na to, že counterspeech ze strany běžných uživatelů může dopad nenávistných projevů zásadně snížit. Mezi příklady dobré praxe v této oblasti patří vzdělávání mladých lidí, jak reagovat na nenávistný obsah, například:

- využívat osobní příběhy a zkušenosti;
- klást otázky namísto přímé konfrontace (například „Co tě vede k tomu, že to tak cítíš?“ místo „Mylíš se!“);
- odvolávat se na společné hodnoty a principy

Například evropské iniciativy Extreme Dialogue a Get the Trolls Out se snaží mladé lidi vybavit komunikačními dovednostmi, které jim umožní reagovat na extremistické nebo nenávistné projevy způsobem, jenž pomáhá situaci zklidnit.

Pedagogové často uvádějí, že aktivity

založené na hraní rolí (například v rámci našich učebních plánů) jsou účinným nástrojem pro posilování sebejistoty a schopnosti reagovat na nenávistný obsah prostřednictvím counterspeech.

Všechny tyto snahy vycházejí ze základního principu dobré praxe: podporovat svobodu projevu a zároveň reagovat na škodlivé projevy prostřednictvím dalších sdělení – takových, která jsou empatická, informovaná a respektující.

Příklady užitečných nástrojů:

- Extreme Dialogue: <https://extremedialogue.org/>
- Get the Trolls Out!: <https://getthetrollsout.org/>

Tipy pro pedagogy:

- Využívejte aktivity založené na hraní rolí, které účastníkům umožní v bezpečném a podporujícím prostředí trénovat reakce na nenávistné projevy, diskriminaci nebo dezinformace.
- Ved'te účastníky k tomu, aby při reakci na škodlivý obsah využívali otázky, osobní příběhy a společné hodnoty namísto přímé konfrontace nebo agresivního jazyka.
- Analyzujte skutečné příklady online diskusí a společně hledejte účinné strategie counterspeech, které podporují dialog a pomáhají předcházet vyhrocení konfliktů.
- Představte vzdělávací materiály a zdroje iniciativ, jako jsou Extreme

Dialogue a Get the Trolls Out!, které nabízejí praktické přístupy k respektující komunikaci, rozvoji empatie a řešení konfliktů v online prostředí.

Jak v digitálním prostředí rozvíjet empatii a respekt?

Organizace po celém světě zdůrazňují, že rozvoj empatie je jedním z klíčových předpokladů pro omezení toxického chování v online prostředí. Osvědčenou metodou je začlenění aktivit zaměřených na rozvoj digitální empatie do výuky mediální gramotnosti. Žáci například pracují se skutečnými příběhy lidí, kteří se stali obětí kyberšikany nebo nenávistných projevů. Díky tomu si lépe uvědomují dopady takového jednání na jedince a skutečnost, že za každým profilem stojí reálný člověk.

Kampaň společnosti Microsoft Digital Civility Index i iniciativa #ChallengeHate nabádají mladé lidi k respektující a odpovědné komunikaci na internetu. Ve školách a klubech se jako jednoduchá pomůcka před zveřejněním příspěvku nebo komentáře využívají pravidla typu Post Before You Post (Přemýšlej, než něco zveřejníš) nebo metoda THINK (True, Helpful, Inspiring, Necessary, Kind – Je to pravdivé? Užitečné? Inspirující? Nezbytné? Laskavé?).

Tyto jednoduché a snadno zapamatovatelné zásady doporučují organizace, jako jsou Common Sense

Education a UNESCO, protože podporují rozvoj uvážlivé a empatické komunikace. Dalším osvědčeným přístupem je zapojení moderátorů z řad vrstevníků – mladých lidí, kteří ve svých online komunitách jdou příkladem, udávají tón diskuse a citlivě upozorňují na nevhodné chování.

Právě příklad vrstevníků může mít na mladé lidi větší vliv než pravidla prosazovaná autoritami. Budování kultury empatie a odpovědnosti osvětových kampaní i každodenních projevů respektu a laskavosti v online prostředí je proto považováno za jeden z klíčových přístupů ke zkvalitňování digitálního prostoru.

Příklady užitečných nástrojů:

- Challenge Hate: <https://challengehate.com/>
- Index digitální slušnosti společnosti Microsoft: <https://news.microsoft.com/wp-content/uploads/prod/sites/421/2020/02/Digital-Civility-2020-Global-Report.pdf>

Tipy pro pedagogy:

- Seznamte účastníky s metodou THINK (True, Helpful, Inspiring, Necessary, Kind – Je to pravdivé? Užitečné? Inspirující? Nezbytné? Laskavé?) a vedte je k tomu, aby ji používali před zveřejněním příspěvku nebo komentáře. Pracujte se skutečnými příklady příspěvků ze sociálních sítí a společně posuzujte, do jaké míry

jednotlivé komentáře splňují těchto pět kritérií. Diskutujte o tom, jak by bylo možné jejich formulaci zlepšit.

- Předložte účastníkům skutečné příklady kyberšikany nebo nenávistných projevů a požádejte je, aby navrhli empatickou reakci, která podpoří oběť nebo pomůže zklidnit situaci. Společně diskutujte o tom, které odpovědi jsou nejkonstruktivnější a proč.
- Vytvořte se skupinou Kodex digitální ohleduplnosti (Digital Civility Pledge). Společně formulujte pět až sedm jednoduchých pravidel respektujících komunikace v online prostředí a motivujte účastníky, aby je uplatňovali při svých každodenních interakcích v digitálním prostoru.

Jak se bezpečně a odpovědně pohybovat v online komunitách? Pravidla komunit a mechanismy nahlašování nevhodného obsahu

Dalším osvědčeným přístupem je seznamovat uživatele s nástroji, které mají na digitálních platformách k dispozici. Nevládni organizace i iniciativy zaměřené na bezpečnost na internetu zdůrazňují, že schopnost nahlásit nevhodné chování a správně používat nastavení soukromí patří mezi základní digitální dovednosti.

Součástí mnoha vzdělávacích programů je proto také výuka zaměřená na porozumění pravidlům komunit hlavních sociálních sítí a osvojení postupů, jak nevhodné uživatele zablokovat nebo nahlásit.

Tento přístup doporučují také iniciativy, jako je evropský program Better Internet for Kids (Lepší internet pro děti). Ten zdůrazňuje, že schopnost mladých lidí využívat nástroje pro bezpečnost a ochranu soukromí posiluje jejich odolnost v online prostředí. Osvědčenou metodou je také praktický nácvik používání těchto nástrojů, například ukázka, jak nahlásit falešný profil nebo nevhodný obsah. Díky tomu si mladí lidé uvědomují, že v podobných situacích mají k dispozici více možností než jen odpovídat nebo problém ignorovat.

Kromě toho se doporučuje vytvářet pravidla a pokyny pro moderování komunit, například na serverech Discord nebo ve skupinových chatech. Některé organizace zapojují účastníky do tvorby vlastního kodexu chování pro danou komunitu jako součást vzdělávacího procesu. Tento přístup mladé lidi nejen učí, jak spravovat digitální komunity, ale také posiluje jejich osobní odpovědnost za dodržování společně vytvořených pravidel. Zároveň odpovídá mezinárodním snahám zapojovat mladé lidi do vytváření bezpečnějšího a respektujícího online prostředí.

Příklady užitečných nástrojů:

- Lepší internet pro děti: <https://better-internet-for-kids.europa.eu/en>
- BIK pro učitele a pedagogy: <https://better-internet-for-kids.europa.eu/en/resources>

Tipy pro pedagogy:

- Ukažte účastníkům, jak využívat bezpečnostní nástroje digitálních platforem – například jak nahlásit, zablokovat, ztišit nebo omezit škodlivé účty a obsah na běžně používaných sociálních sítích.
- Připravte aktivitu, při níž účastníci analyzují pravidla komunity vybrané sociální platformy a diskutují o tom, jak tato pravidla přispívají k vytváření bezpečnějšího online prostředí.
- Podporujte účastníky v tvorbě vlastního kodexu chování pro třídu, skupinu, server Discord nebo online komunitu. Tento proces jim pomůže lépe porozumět principům digitálního občanství a významu sdílené odpovědnosti.

Jak rozvíjet mediální gramotnost prostřednictvím spolupráce? Budování partnerství a sdílení informací

Příklady dobré praxe vznikají a rozvíjejí se také prostřednictvím mezinárodní spolupráce. Sítě pedagogů a organizací zaměřených na mediální gramotnost, jako jsou Aliance UNESCO pro mediální a informační gramotnost nebo evropská centra EDMO, umožňují sdílení ověřených metod, vzdělávacích materiálů i zkušeností z různých zemí. Díky těmto sítím mohou pedagogové snadno převzít a přizpůsobit osvědčené vzdělávací aktivity a metodické postupy ověřené v zahraničí.

Významnou roli v tomto směru hrají také iniciativy, jako jsou ERGA (European Regulators Group for Audiovisual Media Services) a EDMO, které vydávají metodická doporučení a zpřístupňují databáze ověřených vzdělávacích materiálů. Lze tak využívat přístupy založené na výzkumných poznatcích, které je zároveň možné přizpůsobit různým kulturním a vzdělávacím kontextům.

Tento přístup založený na spolupráci, podporovaný Evropskou unií i dalšími mezinárodními organizacemi, usiluje o průběžné zvyšování kvality vzdělávání v oblasti mediální gramotnosti napříč různými komunitami a vzdělávacími systémy.

Pokyny Evropské observatoře digitálních médií (EDMO) například doporučují, aby iniciativy v oblasti mediální gramotnosti měly jasně stanovené cíle, podporovaly rozvoj kompetencí účastníků a vycházely z jejich skutečných potřeb. Tyto principy se dnes promítají do návrhu řady nových vzdělávacích programů.

Zapojení do profesních sítí zároveň pomáhá pedagogům i nevládním organizacím udržovat vzdělávací postupy aktuální, což je v rychle se proměňujícím digitálním prostředí zásadní. Zároveň přispívá k tomu, aby vzdělávací programy vycházely z mezinárodně uznávaných standardů a hodnot, včetně respektu k lidským právům při prevenci nenávislných projevů a dalších forem škodlivého chování v online prostředí.

Příklady užitečných nástrojů:

Aliance UNESCO pro mediální a informační gramotnost (MIL) <https://www.unesco.org/en/media-information-literacy/alliance>

Centra EDMO <https://edmo.eu/about-us/edmo-hubs/>

Elektronická platforma UNESCO pro mediální a informační gramotnost <https://www.unesco.org/mil4teachers/en>

Tipy pro pedagogy:

- Zapojte se do profesních sítí, jako jsou EDMO nebo UNESCO MIL Alliance, které poskytují přístup k aktuálním výukovým materiálům, výsledkům výzkumu a příkladům úspěšných iniciativ v oblasti mediální gramotnosti z různých zemí.
- Pravidelně sledujte a přizpůsobujte vzdělávací materiály vytvořené mezinárodními organizacemi tak, aby vaše výuka reagovala na současné výzvy, jako jsou dezinformace, bezpečnost v online prostředí nebo digitální občanství.
- Vytvářejte příležitosti ke vzájemnému učení mezi pedagogy, pracovníky s mládeží a nevládními organizacemi. Podporujte sdílení zkušeností, výukových materiálů a příkladů dobré praxe a společně diskutujte o tom, které přístupy jsou nejúčinnější v různých vzdělávacích kontextech.

Doplňková studie: Univerzitní programy mediální gramotnosti – využití sociálních simulací a únikových her ve vysokoškolském vzdělávání

Agnese Dāvidsone

Inguna Kucina

Úvod

Mediální gramotnost se stala důležitou součástí vysokoškolského vzdělávání, která pomáhá studentům orientovat se ve stále složitějším komunikačním prostředí. Kromě schopnosti získávat a vyhodnocovat informace zahrnuje mediální gramotnost také kritické myšlení, odpovědnou účast na společenském dění, spolupráci a etické rozhodování. Tyto kompetence jsou obzvláště důležité pro absolventy, jejichž budoucí profesní činnost bude zahrnovat komunikaci s různými zainteresovanými stranami, zapojení veřejnosti a rozhodování založené na důkazech.

Na podporu rozvoje těchto kompetencí univerzity stále častěji doplňují tradiční výukové metody technikami aktivního učení, které propojují teoretické znalosti s reálnými zkušenostmi. Sociální simulace modelových situací například studentům umožní analyzovat problémy v komunikaci, vyjednávat o různých úhlech pohledu a zamýšlet se nad důsledky svých rozhodnutí v bezpečném výukovém prostředí. Učení je proto organizováno spíše kolem situací ze života než kolem

předem daných odpovědí.

Zkušenosti ze simulačních her v rámci strategického partnerství programu Erasmus+ v oblasti strategické komunikace, které realizovala Univerzita aplikovaných věd Vidzeme společně s Univerzitou v Tartu a Vilniuskou univerzitou, ukazují, že učení založené na simulacích může mediální gramotnost velmi efektivně rozvíjet. Během simulací měli studenti za úkol analyzovat informace z různých úhlů pohledu, komunikovat s více zainteresovanými stranami a odůvodňovat svá rozhodnutí na základě dostupných důkazů. Během strukturované reflexe po každé aktivitě byli účastníci vedeni k hodnocení jak svých rozhodnutí, tak i svého procesu učení, čímž propojovala teorii komunikace s praktickými zkušenostmi. Tyto poznatky tvoří východisko pro vzdělávací přístupy představené v této kapitole.

Klíčový předpoklad

Mediální gramotnost se rozvíjí nejúčinněji tehdy, když studenti pracují s autentickými komunikačními situacemi, porovnávají různé zdroje informací, spolupracují s ostatními a reflektují vlastní rozhodování. Sociální simulace vytvářejí strukturované vzdělávací prostředí, v němž studenti čelí

reálným komunikačním výzvám, analyzují protichůdné informace, vyjednávají s různými aktéry a zvažují důsledky svých rozhodnutí. Díky tomu se mediální gramotnost nestává pouze teoretickým pojmem, ale praktickou kompetencí využitelnou v každodenním životě.

Sociální simulace jako výuková metoda

V pedagogické literatuře se pojem simulace používá v různých souvislostech. V oblasti komunikačních studií jsou sociální simulace chápány jako vzdělávací situace s otevřeným koncem, které napodobují autentické společenské procesy a umožňují účastníkům bezpečně zkoumat různé způsoby řešení reálných situací.

Na rozdíl od tradiční výuky založené na předávání informací od pedagoga ke studentům podporují sociální simulace aktivní zapojení účastníků. Studenti společně analyzují komunikační problém, přebírají role různých aktérů a prostřednictvím vzájemné interakce hledají možná řešení.

Úlohou facilitátora je vytvářet bezpečné vzdělávací prostředí, podle potřeby účastníky provázet průběhem aktivity a po

Typ aktivity	Výuková metoda	Znaky
Hry	Hraní rolí Strategická hra Akční hra	Ztvárnění postavy Strategické rozhodování Fyzická aktivita, koordinace
Hybridní	Simulační hra	Rízené napodobení reálných procesů s jasně stanoveným vzdělávacím cílem
Simulace	Výcviková simulace Modelová simulace	Nácvik dovedností s cílem dosáhnout co nejvyšší úrovně výkonu při plnění konkrétního úkolu (např. psychomotorického) nebo k ztvárnění procesů či objektů

Charakteristiky různých interaktivních výukových metod (upraveno podle Klabbers 2009)

Zdroj: SOCIAL SIMULATIONS IN COMMUNICATION STUDIES: Creating a Simulation Scenario of an Environmental Problem

jejím skončení vést společnou reflexi získaných zkušeností.

Simulace se od vzdělávacích her liší tím, že jejich hlavním cílem není soutěž, ale porozumění složitým společenským procesům. Simulační scénáře mají otevřený konec a mohou se vyvíjet různými směry podle rozhodnutí účastníků. Studenti tak zažívají míru nejistoty, která se blíží reálným komunikačním situacím.

V průběhu simulace se mohou objevovat nové informace, měnit priority jednotlivých aktérů a vznikat potřeba přehodnotit zvolenou komunikační strategii. Takové situace vedou účastníky k průběžnému vyhodnocování informací a přizpůsobování vlastních rozhodnutí, místo aby se spoléhali na předem vytvořené předpoklady.

Právě díky těmto charakteristikám jsou sociální simulace mimořádně vhodným nástrojem pro rozvoj mediální gramotnosti. Současné informační prostředí totiž vyžaduje, aby lidé dokázali interpretovat velké množství informací pocházejících z různých zdrojů s rozdílnou mírou důvěryhodnosti.

Mediální gramotnost proto zahrnuje mnohem více než jen schopnost rozpoznat dezinformace. Vyžaduje porozumění tomu, jak informace vznikají, jak jsou sdělovány a interpretovány a jak mohou být různými aktéry záměrně využívány či manipulovány. Simulační výuka nabízí jedinečnou příležitost tyto procesy přímo zažít a lépe jim porozumět.

Příklad: Simulace „Včely vs. pesticidy“

V této simulaci studenti zastupují různé skupiny aktérů zapojených do kontroverzní environmentální problematiky. Každá skupina obdrží konkrétní cíle, podkladové informace a vymezenou roli. Během aktivity účastníci analyzují dostupné vědecké důkazy, vyjednávají s ostatními aktéry, připravují komunikační sdělení a zapojují se do veřejné diskuse s cílem dospět ke společnému řešení. Hlavním přínosem této simulace však není nalezení jediného správného výsledku, ale samotný proces učení – aktivní zapojení, spolupráce, práce s různými perspektivami a následná strukturovaná reflexe zkušeností.

Simulace „Včely vs. pesticidy“ tento přístup ilustruje. Namísto toho, aby studenti o environmentální komunikaci pouze diskutovali během přednášek, vstupují přímo do rolí různých aktérů – například zástupců environmentálních organizací, vědců, zemědělců, podniků, novinářů a politiků. Každá skupina má odlišné cíle, role a informace, které ovlivňují její rozhodování.

V průběhu simulace účastníci analyzují vědecké důkazy, vytvářejí komunikační strategie, vyjednávají o možných řešeních a zapojují se do veřejných diskusí. Scénář ukazuje, že rozhodování v oblasti komunikace se jen zřídka opírá výhradně o fakta – ovlivňují je také zájmy jednotlivých aktérů, institucionální role a očekávání veřejnosti.

Stejně důležitou součástí simulačního učení je následná reflexe. Závěrečné diskuse vedou studenty k zamyšlení nejen nad tím, jaká rozhodnutí učinili, ale také nad způsoby uvažování, které k nim vedly. Účastníci zkoumají, jak dostupné informace ovlivnily jejich komunikační strategie, jak spolupráce formovala proces rozhodování a jaké průřezové kompetence během aktivity využívali.

Reflexe se tak stává nedílnou součástí vzdělávacího procesu, nikoli pouze závěrečným hodnoticím úkolem.

Zkušenosti se zaváděním simulací do výuky komunikace ukazují, že autentické scénáře vytvářejí vhodné podmínky pro rozvoj průřezových kompetencí spolu s odbornými znalostmi. Studenti se zlepšují zejména v oblasti spolupráce, vyjednávání, strategického myšlení a komunikace. Lektori zároveň pozorují vyšší míru zapojení a aktivnější účast ve srovnání s tradičními výukovými aktivitami.

Simulace proto nepředstavují pouze metodu aktivního učení, ale také komplexní vzdělávací rámec, který propojuje osvojování znalostí, rozvoj praktických dovedností a schopnost kritické reflexe.

Rozvoj mediální gramotnosti prostřednictvím autentického učení

Simulační výuka umožňuje studentům zažít komunikační procesy, které nelze v plné míře prozkoumat pouze prostřednictvím přednášek nebo analýzy

případových studií. Při zapojení do realistických scénářů studenti uplatňují teoretické poznatky v praxi, reagují na proměnlivé situace, komunikují s různými aktéry a činí rozhodnutí na základě dostupných informací. Propojení teorie, praktické zkušenosti a reflexe podporuje rozvoj mediální gramotnosti jako skutečně využitelné kompetence.

Zkušenosti z projektu Erasmus+ „Simulační hry ve strategické komunikaci“ ukázaly, že studenti nejčastěji vnímali jako nejvíce rozvíjené kompetence vyjednávání, strategické myšlení, komunikaci a spolupráci. Strukturované reflexe před simulacemi i po jejich skončení zároveň pomáhaly účastníkům lépe rozpoznat vlastní silné stránky a identifikovat oblasti, které potřebují dále rozvíjet.

Na rozdíl od přístupů zaměřených pouze na hodnocení konečného výsledku umožňuje simulační učení pochopit samotný proces rozhodování. Studenti se učí reflektovat, jakým způsobem pracovali s informacemi, jaké komunikační strategie volili a které z nich se v proměnlivých podmínkách ukázaly jako účinné.

Jedním z významných poznatků vyplývajících z projektu byla role nejistoty v komunikačních procesech. Mnozí studenti zpočátku očekávali, že komunikační problémy budou mít jasné definované řešení. Účast v simulacích však ukázala, že reálné komunikační situace takto fungují jen zřídka. Jednotliví

aktéři pracují s rozdílnými informacemi, jejich priority se mohou dostávat do konfliktu a rozhodnutí je často nutné přijímat ještě před získáním všech relevantních podkladů.

Reflexe po simulacích ukázaly, že studenti postupně opouštěli hledání jediné „správné odpovědi“ a začali více hodnotit různé možnosti řešení a zvažovat jejich možné dopady. Tento posun představuje důležitý aspekt mediální gramotnosti, protože podporuje kritické myšlení a schopnost aktivně vyhodnocovat informace namísto jejich pasivního přijímání.

Studenti také zdůrazňovali význam spolupráce pro úspěšné zvládnutí aktivity. Jednotliví aktéři nemohli komunikační problém plně pochopit odděleně, protože každý z nich disponoval pouze částí potřebných informací a zastával jinou perspektivu. Komunikace, vyjednávání a sdílení znalostí se proto staly nezbytnými součástmi procesu učení.

Tyto zkušenosti ukazují, jak simulační výuka propojuje mediální gramotnost s demokratickou participací. Informovaná rozhodnutí totiž nevznikají pouze na základě individuálního hodnocení informací, ale také prostřednictvím dialogu, spolupráce a odpovědné komunikace s ostatními.

Únikové hry a aktivity založené na simulacích

Simulační výuka je stále častěji doplňována vzdělávacími únikovými hrami

a dalšími aktivitami založenými na řešení problémů a výzev. Přestože se únikové hry od sociálních simulací liší svou strukturou i délkou trvání, oba přístupy vycházejí ze společných pedagogických principů.

Aktivně zapojují studenty, rozvíjejí spolupráci, řešení problémů a následnou reflexi a staví účastníky do situací, které se podobají reálným komunikačním výzvám.

V oblasti mediální gramotnosti nabízejí únikové hry možnost organizovat učení prostřednictvím promyšlených na sebe navazujících úkolů, které vyžadují ověřování informací, hodnocení důvěryhodnosti zdrojů a společné rozhodování. Namísto izolovaných cvičení studenti řeší vzájemně propojené problémy, přičemž každé vyřešené zadání jim poskytuje nové informace nebo otevírá další část příběhu.

Takto strukturovaný proces podporuje systematické uvažování, kritické hodnocení a práci s informacemi namísto rychlých intuitivních reakcí.

Vzdělávací únikové hry mohou pracovat s různými typy mediálního obsahu, včetně zpravodajských článků, příspěvků na sociálních sítích, fotografií, videí či oficiálních dokumentů. Studenti porovnávají jednotlivé zdroje, odhalují nesrovnalosti, ověřují informace a posuzují důvěryhodnost různých tvrzení, než mohou postoupit do další fáze aktivity. Mediální kompetence se tak rozvíjejí především prostřednictvím praktické zkušenosti a aktivního řešení problémů, nikoli pouze prostřednictvím teoretického

výkladu.

Významným společným prvkem únikových her a sociálních simulací je práce s reálnými situacemi. Komunikační problémy nejsou představovány jako abstraktní akademická cvičení, ale jako scénáře podobné těm, s nimiž se lidé setkávají v reálném profesním a společenském prostředí. Studenti si tak prakticky ověřují, jak neúplné informace, časový tlak a rozdílné perspektivy ovlivňují proces komunikace a rozhodování.

Právě tyto prvky aktivně zapojují studenty a současně rozvíjejí jejich schopnost kriticky myslet, spolupracovat a činit odpovědná rozhodnutí v komplexních situacích.

Stejně jako u sociálních simulací závisí vzdělávací přínos únikových her na kvalitně vedené reflexi po dokončení aktivity. Debriefing poskytuje prostor pro analýzu rozhodovacích procesů, diskusi o alternativních řešeních a propojení praktických zkušeností s teoretickými koncepty probíranými v rámci kurzu.

Reflexe zároveň pomáhá studentům uvědomit si, jakým způsobem během aktivity pracovali s informacemi, jak spolupracovali s ostatními účastníky a jak reagovali na nejistotu a měnící se podmínky. Právě tato fáze proměňuje samotný zážitek z učení v hlubší vzdělávací zkušenost a podporuje dlouhodobý rozvoj kompetencí.

Zkušenosti se simulačními metodami

ukazují, že únikové hry by neměly nahrazovat tradiční výukové přístupy, ale vhodně je doplňovat. Největší efekt mají tehdy, jsou-li součástí širšího vzdělávacího procesu kombinujícího teoretickou přípravu, autentické vzdělávací aktivity a strukturovanou reflexi.

Takové propojení umožňuje vysokoškolským institucím rozvíjet nejen mediální gramotnost, ale také další klíčové kompetence – zejména komunikaci, spolupráci, vyjednávání a kritické myšlení, které mají v současné profesní praxi stále významnější roli.

Tip pro pedagogy:

- Začněte definováním zamýšlených cílů učení, nikoli samotné aktivity. Ať už vytváříte sociální simulaci nebo vzdělávací únikovou hru, podpůrné materiály, způsoby hodnocení i následná reflexe by měly být navrženy tak, aby směřovaly k rozvoji jasně vymezených průřezových kompetencí.

Praktické příklady z lotyšského vysokoškolského vzdělávání

Na Vidzeme University of Applied Sciences byly sociální simulace začleněny do výuky komunikace prostřednictvím mezinárodních projektů spolupráce v rámci programu Erasmus+, jejichž cílem je podpora metod aktivního učení. Ve spolupráci s partnery z Estonska a Litvy vytvořili pedagogové simulační scénáře zaměřené na autentické komunikační výzvy a ověřovali jejich využití v různých

kontextech vysokoškolského vzdělávání. Simulace vycházejí ze skutečných společenských problémů, do nichž vstupují různé skupiny aktérů s odlišnými zájmy a perspektivami. Namísto pouhé zpětné analýzy komunikačních situací se studenti stávají jejich aktivními účastníky. Přípravují stanoviska jednotlivých aktérů, vyhodnocují dostupné informace, vyjednávají s ostatními skupinami a reagují na nové okolnosti, které se v průběhu aktivity objevují.

Tento přístup umožňuje studentům prakticky zažít, jak komunikace probíhá v situacích, kdy jsou informace neúplné, zájmy jednotlivých aktérů se mohou lišit a rozhodování vyžaduje hledání rovnováhy mezi různými perspektivami.

Testování simulací ukázalo, že se studenti zpočátku zaměřovali především na prosazování zájmů vlastní organizace nebo skupiny. V průběhu aktivity však úspěšné zvládnutí situace stále více záviselo na schopnosti spolupracovat s ostatními aktéry a hledat společná řešení.

Reflexe po simulacích ukázaly, že si mnoho účastníků uvědomilo význam naslouchání odlišným perspektivám předtím, než učiní rozhodnutí. Někteří studenti také uvedli, že jejich původní předpoklady se během aktivity změnily v důsledku diskusí s ostatními skupinami a díky novým informacím, které v průběhu simulace získávali.

Podobné závěry přinesla také kvalitativní studie zaměřená na vnímání simulací jako

vzdělávací metody. Účastníci v ní označili vyjednávání, spolupráci a strategické myšlení za jedny z kompetencí, které se během simulačních aktivit rozvíjely nejvýrazněji.

Dalším významným přínosem bylo hlubší uvědomění studentů o vlastním procesu učení. Před zapojením do simulací absolvovali účastníci sebehodnoticí aktivity zaměřené na průřezové kompetence. Stejně hodnocení následně opakovali po dokončení simulace a výsledky společně diskutovali během závěrečné reflexe.

Tento přístup vedl studenty k porovnání jejich počátečních očekávání s kompetencemi, které během aktivity skutečně využívali a rozvíjeli. Reflexe se tak stala nedílnou součástí vzdělávacího procesu, nikoli pouze samostatným hodnoticím nástrojem. Zkušenosti z projektu ukazují, že propojení aktivní účasti se strukturovanou reflexí pomáhá studentům lépe rozpoznat vlastní silné stránky i oblasti, v nichž se mohou dále rozvíjet.

Projekt rovněž potvrdil význam strukturované reflexe jako nedílné součásti simulačního učení. Po každé simulaci studenti diskutovali o svém procesu rozhodování, spolupráci v rámci jednotlivých skupin a komunikačních strategiích, které během aktivity využívali. Tyto diskuse jim umožnily propojit praktickou zkušenost s teoretickými koncepty a lépe si uvědomit vlastní rozvoj kompetencí.

Výzkum realizovaný v rámci projektu ukázal, že studenti zvláště oceňovali možnost rozvíjet dovednosti v oblasti vyjednávání, týmové práce a strategické komunikace při řešení autentických komunikačních situací.

Přechod na online výuku během pandemie COVID-19 dále ukázal, že simulační výuku lze úspěšně přizpůsobit digitálnímu prostředí. Přestože se změnilы způsoby vedení i komunikační nástroje, základní pedagogické principy zůstaly zachovány. Studenti nadále spolupracovali, vyjednávali možná řešení a zapojovali se do strukturované reflexe.

Tato zkušenost potvrdila, že kvalita a smysluplnost učení závisí především na promyšleném pedagogickém plánu a způsobu zapojení studentů, nikoli pouze na formě či prostředí, v němž výuka probíhá.

Tipy pro pedagogy

Simulační výuka vyžaduje promyšlený pedagogický plán. Úspěšnost aktivity nezávisí pouze na kvalitě scénáře, ale také na propojení vzdělávacích cílů, facilitace a následné reflexe. Zkušenosti z realizace simulací v oblasti komunikačních studií ukazují několik principů, které mohou být užitečné pro pedagogy, kteří chtějí začlenit simulace nebo únikové hry do výuky mediální gramotnosti.

- Začněte definováním cílů učení. Navrhujte simulaci na základě kompetencí, které by si studenti měli

osvojit, nikoli pouze podle atraktivnosti samotného scénáře.

- Vycházejte z autentických komunikačních výzev. Skutečné společenské problémy motivují studenty k tomu, aby informace posuzovali z různých perspektiv a lépe chápali význam teoretických konceptů v praxi.
- Připravte studenty na jejich role. Jasné instrukce, popisy jednotlivých aktérů a podpůrné materiály pomáhají studentům, aby učení porozuměli, a umožňují jim plně se zapojit do aktivity.
- Řiďte proces, nikoli výsledek. Úkolem pedagoga není řídit rozhodnutí studentů, ale podporovat diskusi, klást podnětné otázky a vytvářet prostor, v němž mohou účastníci převzít odpovědnost za své komunikační strategie.
- Zařaďte strukturovanou reflexi. Reflexe umožňuje studentům propojit praktickou zkušenost s teorií, analyzovat vlastní rozhodování a identifikovat oblasti pro další rozvoj.
- Kombinujte různé metody aktivního učení. Sociální simulace a únikové hry se vzájemně doplňují a společně rozvíjejí mediální gramotnost, spolupráci, komunikaci a kritické myšlení.

Klíčový předpoklad

Účinné simulace nevznikají díky stále složitějším scénářům. Jejich přínos spočívá především v jasně definovaných cílech učení, autentických komunikačních výzvách a kvalitně vedené reflexi.

Skutečná vzdělávací hodnota vychází z propojení aktivní účasti, kritického uvažování a schopnosti reflektovat vlastní zkušenost – nikoli pouze ze samotné aktivity.

Závěr

Mediální gramotnost se stala nezbytnou součástí vysokoškolského vzdělávání. Její význam dnes přesahuje samotnou schopnost vyhledávat a hodnotit informace – zahrnuje také schopnost odpovědně se zapojovat do současných komunikačních situací. Od vysokých škol se stále více očekává, že budou připravovat absolventy schopné analyzovat komplexní informační situace, komunikovat s různými aktéry, činit rozhodnutí založená na dostupných důkazech a aktivně přispívat k demokratickým procesům. Naplnění těchto očekávání vyžaduje vzdělávací prostředí, která studentům umožní uplatnit teoretické znalosti v reálných situacích.

Zkušenosti Vidzeme University of Applied Sciences a jejích mezinárodních partnerů ukazují, že sociální simulace mohou takové prostředí vytvářet. Simulace založené na realistických komunikačních výzvách vedou studenty ke kritické analýze informací, vyjednávání mezi různými perspektivami, zdůvodňování

vlastních rozhodnutí a reflexi jejich možných důsledků. Učení se tak neodehrává pouze prostřednictvím osvojování znalostí, ale především díky aktivní účasti, spolupráci a strukturované reflexi.

Vzdělávací únikové hry tyto možnosti dále rozšiřují prostřednictvím aktivit založených na řešení problémů, které posilují schopnost ověřování informací, společné hledání řešení a kritické hodnocení mediálního obsahu. V kombinaci se simulační výukou přispívají k širšímu pojetí mediální gramotnosti, v němž jsou znalosti propojeny s praktickými dovednostmi a odpovědnými postoji.

Sociální simulace a vzdělávací únikové hry proto nepředstavují pouze inovativní výukové metody, ale také účinné nástroje pro přípravu studentů na komplexní komunikační situace současného světa.

Zavedení těchto metod v rámci mezinárodních projektů Erasmus+ zároveň ukazuje význam spolupráce mezi vysokoškolskými institucemi. Společný vývoj vzdělávacích materiálů, testování simulačních scénářů a sdílení pedagogických zkušeností přispěly k vytváření výukového prostředí, které reaguje na současné komunikační výzvy a zároveň zůstává flexibilní vůči různým vzdělávacím kontextům. Úspěšné přizpůsobení simulací online prostředí navíc potvrdilo, že principy aktivního učení lze zachovat v různých formách výuky, pokud pedagogické cíle zůstávají základem vzdělávacího procesu.

Sociální simulace a vzdělávací únikové hry představují vzájemně se doplňující přístupy, které podporují nejen osvojování znalostí v oblasti komunikace a médií, ale také rozvoj kritického myšlení, spolupráce, etického rozhodování a odpovědného občanství.

Právě tyto kompetence budou pro absolventy stále důležitější, protože budou působit v prostředí, které je charakterizováno rostoucí komplexitou digitální komunikace, množstvím dostupných informací a potřebou aktivní účasti na demokratickém životě společnosti.

Zdroje:

Dāvidsone, A., Seppel, K., Telyčēnaite, A., Matkevičienė, R., Uibu, M., Silkāne, V., JurāneBrēmane, A., Allaje, Ō. (2021). Social Simulations in Communication Studies. Creating a Simulation Scenario of an Environmental Problem. Erasmus+ Strategic Partnership Project "Simulation Games in Strategic Communication". <https://epublications.vu.lt/object/elaba:109969889/>

Dāvidsone, A., Seppel, K., Telyčēnaite, A., Matkevičienė, R., Uibu, M., Silkāne, V., JurāneBrēmane, A., Allaje, Ō. (2021). Exploring Students' Perceptions on Acquisition of Transversal Skills During an Online Social Simulation. https://www.researchgate.net/publication/355889785_Exploring_Students'_Perception_s_on_Acquisition_of_Transversal_Skills_During_an_Online_Social_Simulation

Dāvidsone, A., Telyčēnaite, A., Matkevičienė, R., Silkāne, V., Jurāne-Brēmane, A. (2021) Social simulation transfer to online. Pedagogical reflections on teaching presence. https://www.researchgate.net/publication/354510723_Social_simulation_transfer_to_online_UP2YOUTH_Consortium.

Závěr

Nejen projekt UP2YOUTH ukazuje, že občanskou výchovu a mediální gramotnost již nelze chápat jako oddělené oblasti vzdělávání. V současné digitální společnosti aktivní občanství nevyžaduje pouze znalost demokratických institucí a mechanismů občanské participace, ale také schopnost kriticky hodnotit informace, rozpoznávat manipulativní obsah, komunikovat zodpovědně a konstruktivně se zapojovat do online prostředí.

Analýzy představené v tomto bulletinu ukazují, že mladí lidé dnes čelí celé řadě vzájemně propojených výzev. Vyrůstají v prostředí, které je charakteristické informačním přetížením, dezinformacemi, polarizací společnosti, vlivem algoritmů, nenávisťnými projevy i klesající důvěrou v tradiční instituce. Současně však digitální technologie otvírají nové možnosti pro občanskou participaci, společenské zapojení a budování komunit.

Podpora mladých lidí při orientaci v tomto prostředí proto vyžaduje vzdělávací přístupy, které propojují rozvoj občanských kompetencí s mediální gramotností a připravují je na aktivní, odpovědnou a informovanou účast v demokratické společnosti.

Pojmy a definice uvedené v této publikaci představují společný rámec pro pochopení klíčových jevů, které utvářejí současný informační ekosystém. Porozumění pojmům, jako jsou dezinformace, ověřování faktů, důvěryhodnost zdrojů, algoritmické zkreslení, informační bubliny nebo digitální občanství, představuje

důležitý předpoklad pro informovanou a odpovědnou účast na demokratickém životě.

Příklady dobré praxe shrnuté v tomto bulletinu zároveň ukazují, že efektivní občanská a mediální výchova by měla být participativní, prakticky zaměřená a orientovaná na studenta. Přístupy, jako jsou učení prostřednictvím aktivní občanské participace, prebunking, ověřování faktů, informační hygiena, counterspeech, rozvoj digitální empatie, moderování online komunit či mezinárodní spolupráce, pomáhají mladým lidem rozvíjet kritické myšlení, odolnost vůči manipulaci, občanskou angažovanost i odpovědnou komunikaci.

Učební plány vypracované v rámci projektu UP2YOUTH převádějí tyto principy do praktických vzdělávacích aktivit. Poskytují pedagogům a pracovníkům s mládeží konkrétní nástroje pro podporu aktivního občanství, mediální gramotnosti, dovedností v oblasti ověřování faktů, odpovědné online komunikace a aktivní zapojení do komunity.

Užitečné odkazy a zdroje v češtině:

ČEŠTÍ ELFOVÉ – občanská iniciativa a internetová skupina, jejímž cílem je boj proti zahraničním dezinformačním kampaním a ruské propagandě v českém kyberprostoru. Mezi jejich aktivity patří potírání a odhalování trollů na sociálních sítích, analýzy a pravidelné

zprávy, databáze dezinformačních řetězových e-mailů a popularizace problematiky dezinformačních kampaní mezi novináři, politiky a širokou veřejností. <https://cestielfove.cz>

DIGIKOALICE – propojuje svět škol a ICT v oblasti digitálního vzdělávání se zaměřením na rozvoj digitálních dovedností dětí i dospělých.

<https://digikoalice.cz>

FAKESCAPE – výuka mediální gramotnosti a kritického myšlení prostřednictvím atraktivních online nebo offline her.

<https://www.fakescape.cz>

JSNS (Člověk v tísni) – vzdělávací program největší české neziskové organizace zaměřený na základní a střední školy. Vytvořili vlastní výukové materiály k mediální gramotnosti a kritickému myšlení, poskytují podporu a vzdělávání učitelům.

<https://www.jsns.cz/projekty/medialnivzdelavani>

OBČANKÁŘI – sdružení učitelů společenských věd, jehož cílem je zvyšovat kvalitu vzdělávání na českých školách. <https://www.obcankari.cz>

PROJEKT FAKT? – realizovaný v rámci programu Active Citizens Fund, jehož cílem je podpora občanské společnosti a posílení kapacity neziskových organizací. Spolupráce

organizací Elpida, věnující se vzdělávání seniorů, a Transitions, která se snaží posilovat nezávislost a profesionalitu investigativní žurnalistiky. Mediální, digitální a občanské vzdělávání seniorů a starších dospělých, příprava a organizace kurzů.

<https://medialka.elpida.cz>

ZVOLSI.INFO – skupina studentů, absolventů a pedagogů Masarykovy univerzity. Platforma pro boj proti dezinformacím. Pořádají přednášky o mediální gramotnosti a vydali knihu Nejlepší kniha o fake news, dezinformacích a manipulacích.

<https://zvolsi.info>

PROJEKT NELEŽ.CZ – upozorňuje inzerenty, že jejich reklama se může objevit v negativním kontextu a ohrozit tak pověst samotné inzerované značky. Cílem je nefinancovat dezinformační a manipulativní weby, jejichž obsah rozděluje společnost.

<https://www.nelez.cz>

HOAX.CZ – informuje uživatele o nástrahách, se kterými se mohou denně setkat na internetu a které mohou znepříjemňovat nebo ohrožovat běžné používání internetu.

<https://hoax.cz/cze>

NADAČNÍ FOND NEZÁVISLÉ ŽURNALISTIKY – nezávislé hodnocení důvěryhodnosti českých zpravodajských webů na základě dodržování novinářských

standardů. Záměrem je poskytnout přehled o tom, jak analyzovaná média zpracovávají a předávají informace čtenářům, a také vodítko pro firmy inzerující v konkrétních médiích (jejich nástroj Media Rating rozděluje česká média do několika kategorií včetně Marketdriven médií a Antisystémových médií). <https://www.nfnz.cz/rating-medii>

DEMAGOG.CZ – kontrola faktických tvrzení politické elity. <https://demagog.cz>

MANIPULATORI.CZ – hlavní činností je factchecking, vyvracení hoaxů, výroků politiků a dalších dezinformací, dále upozorňování na podvody (falešné soutěže, podvodné e-shopy a produkty), pravidelný monitoring dezinformační scény, mediální vzdělávání a další iniciativy zabývající se mediální gramotností a bojem s dezinformacemi.

<https://manipulatori.cz>

STOP FAKE – novinářská iniciativa zaměřená na ověřování faktů a vyvracení ověřitelných dezinformací o Ukrajině, které se objevují v médiích, a analýzu kremelské propagandy. <https://www.stopfake.org/cz/domu>

Užitečné odkazy a zdroje v angličtině:

Mediální a informační gramotnost

Mediální a informační gramotnost UNESCO (MIL): <https://www.unesco.org/en/media-information-literacy>

Aliance UNESCO: <https://www.unesco.org/en/media-information-literacy/alliance>

UNESCO MIL pro učitele: <https://www.unesco.org/mil4teachers/en>

Ověřování faktů a kontrola pravdivosti

Google Fact Check Explorer: <https://toolbox.google.com/factcheck/explorer>

Snopes: <https://www.snopes.com>

PolitiFact: <https://www.politifact.com>

FactCheck.org: <https://www.factcheck.org>

Mezinárodní síť pro ověřování faktů (IFCN): <https://www.poynter.org/ifcn>

Iniciativy v oblasti mediální gramotnosti a boje proti dezinformacím

Evropská observatoř digitálních médií (EDMO): <https://edmo.eu>

Zdroje EDMO pro mediální gramotnost: <https://edmo.eu/areas-of-activities/media-literacy>

Lepší internet pro děti (BIK): <https://better-internet-for-kids.europa.eu/en>

Zdroje BIK pro pedagogy: <https://better-internet-for-kids.europa.eu/en/resources>

Vzdělávání v oblasti „prebunkingu“ a „inokulace“

Harmony Square: <https://www.harmonysquare.game>

Bad News: <https://www.getbadnews.com/en>

Go Viral!: <https://www.cam.ac.uk/stories/goviral>

Příručka pro vyvracení fake news 2020: <https://inoculation.science/the-debunking-handbook>

Digitální občanství a bezpečnost na internetu

Common Sense Education: <https://www.commonsense.org/education>

Be Internet Awesome (Google): <https://beinternetawesome.withgoogle.com>

Iniciativa Microsoftu pro kultivovanou komunikaci online: <https://www.microsoft.com/en-us/digital-skills/digital-civility>

Boj proti nenávistným projevům a podpora dialogu

Extreme Dialogue: <https://extremedialogue.org>

Get the Trolls Out!: <https://getthetrollsout.org>

Rada Evropy – Hnutí proti nenávistným projevům: <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign>

Příručka pro boj proti nenávistným projevům na internetu: <https://rm.coe.int/bookmarks-a-manual-for-combating-hate-speech-online-through-human-ri/168065dac7>

Použitá literatura

Debunking Handbook 2020. (2020).
Dostupné na: <https://inoculation.science/>

[the-debunking-handbook](#)

Evropská observatoř digitálních médií (EDMO). Pokyny a zdroje pro mediální gramotnost. Dostupné na: <https://edmo.eu>

Evropská komise. Program „Lepší internet pro děti“ (BIK). Dostupné na: <https://better-internet-for-kids.europa.eu>

UNESCO. Program mediální a informační gramotnosti. Dostupné na: <https://www.unesco.org/en/media-information-literacy>

UNESCO. Aliance pro mediální a informační gramotnost. Dostupné na: <https://www.unesco.org/en/media-information-literacy/alliance>

Google Jigsaw C Univerzita v Cambridge. Go Viral! Dostupné na: <https://www.cam.ac.uk/stories/goviral>

Roozenbeek, J. C. van der Linden, S. (2020). Bad News Game and Inoculation Theory Research.

Stanford History Education Group. Zdroje pro občanské online myšlení a laterální čtení.

NewsGuard. Proces hodnocení a kritéria. Dostupné na: <https://www.newsguardtech.com/ratings/rating-process-criteria>

Common Sense Education. Učební plán pro digitální občanství. Dostupné na: <https://www.commonsense.org/education>

Rada Evropy. Bookmarks: A Manual for Combating Hate Speech Online through Human Rights Education. Strasbourg:

Council of Europe Publishing.

Microsoft. Digital Civility Index Reports. Dostupné na: <https://news.microsoft.com/digital-civility>

Evropská komise & CEDMO. Media Literacy Guidelines for Teachers and Practitioners.

A green irregular shape with a blue outline, resembling a cloud or a splash, centered on the page. The text "0 autorech" is written in bold black font inside the shape.

0 autorech

Magdalena Szczudło je odbornou pracovnící Nadace na podporu místní demokracie (Foundation in Support of Local Democracy – FRDL), kde se věnuje oblasti sociální inovace, občanského vzdělávání a rozvoje občanské společnosti. Již více než 20 let působí v neziskovém sektoru a bojuje za rozvoj aktivního občanství, občanské participace a institucionální kapacity nevládních organizací i organizací pracujících s mladými lidmi.

Specializuje se na přípravu a realizaci projektů sociální inovace, občanského vzdělávání a mezioborových partnerství na místní, národní i mezinárodní úrovni. V Nadaci na podporu místní demokracie odpovídá za přípravu a realizaci mezinárodních projektů, včetně projektů financovaných z programů Erasmus+ a Interreg Europe.

Je koordinátorkou projektu UP2YOUTH: Democratic Future in Youth Responsible Hands, jehož cílem je posilovat občanské vzdělávání mladých lidí prostřednictvím rozvoje mediálních a digitálních kompetencí nezbytných pro informované a odpovědné zapojení do demokratického života.

V rámci projektu působí také jako lektorka a spoluautorka vzdělávacích materiálů a publikací zaměřených na občanské vzdělávání, mediální gramotnost a digitální občanství.

Je autorkou a spoluautorkou publikací, metodických příruček a vzdělávacích materiálů věnovaných občanské participaci, občanskému vzdělávání, projektovému řízení a sociální inovaci.

Emilia Wiśniewska nedávno do Nadace na podporu místní demokracie nastoupila (FRDL), má však již několikaleté zkušenosti z neziskového sektoru a podílela se na řadě mezinárodních projektů realizovaných v různých zemích.

Vystudovala žurnalistiku a sociální komunikaci. Věnuje se také vzdělávací činnosti zaměřené na historii a místní tradice, se zvláštním zájmem o zachování, dokumentaci a popularizaci méně známého kulturního dědictví a hmotné kultury.

Magdaléna Hanáčková, zastupující organizaci EDUcentrum, je zkušená projektová manažerka a lektorka specializující se na inovativní vzdělávací přístupy, podporu well-beingu a inkluzivní vzdělávání. Má rozsáhlé zkušenosti s realizací národních i mezinárodních vzdělávacích projektů, včetně programů Erasmus+, v nichž působí jako koordinátorka, metodička a autorka vzdělávacího obsahu.

Ve své práci se zaměřuje na mediální gramotnost, demokratické vzdělávání, vzdělávání pedagogů a psychologické aspekty vzdělávání. Propojuje silné pedagogické zázemí s řízením projektů a mezinárodní spoluprací.

Veronika Batelková je předsedkyní neziskové organizace Zvol si info a působí jako odborná garantka iniciativ zaměřených na mediální gramotnost. Díky akademickému zázemí v oboru mediálních a informačních studií přináší více než sedm let praktických zkušeností s neformálním vzděláváním na národní i mezinárodní úrovni, zejména v práci s pedagogy, knihovníky a pracovníky s mládeží.

Veronika vedla v rámci projektu UP2YOUTH workshop zaměřený na mediální gramotnost, který se věnoval tématům falešných zpráv, dezinformací, nenávistných projevů, digitálního trollingu a strategické komunikace na sociálních sítích. Pro tuto publikaci i naši budoucí práci byla cenným zdrojem odborných poznatků, inspirace a vzdělávacích materiálů.

Demir Deyanov je seniorní programový expert a projektový koordinátor s více než 20 lety zkušeností v neziskovém sektoru. Specializuje se na řízení mezinárodních projektů, strategické plánování na úrovni samospráv a rozvoj veřejné správy, tvorbu metodik pro regionální rozvoj, zavádění procesů monitorování založených na datech a řízení mezinárodních partnerství.

Díky vzdělání v oboru makroekonomie na Univerzitě národního a světového hospodářství získal odborné znalosti v oblasti politiky soudržnosti EU, partnerství veřejného a soukromého sektoru a tvorby udržitelných institucionálních rámců.

Během svého působení v Foundation for Local Government Reform úspěšně vedl a koordinoval komplexní projekty financované Evropskou unií, programy Erasmus+, granty EHP a Norska. Spolupracoval také se sítěmi regionálního rozvoje, odbornými think-tanky zaměřenými na veřejnou politiku a mezinárodními projektovými týmy.

Dr. Rumena Filipova je předsedkyní a zakladatelkou Institute for Global Analytics. Získala doktorát a magisterský titul v oboru mezinárodních vztahů na Univerzitě v Oxfordu a bakalářský titul v oborech politika, psychologie a sociologie na Univerzitě v Cambridge.

Rumena působila jako Denton Fellow v Center for European Policy Analysis ve Washingtonu, D.C., a získala ocenění IVLP Impact Award udělované Ministerstvem zahraničí USA. Má rozsáhlé zkušenosti z prostředí analytických a výzkumných institucí (think-tanků), kde působila například v Polish Institute of International Affairs, dříve také v Carnegie Moscow Center, Chatham House, Cambridge Central Asia Forum a Center for the Study of Democracy v Bulharsku.

Ve svém výzkumu se zaměřuje především na politiku a mezinárodní vztahy střední a východní Evropy, zejména na otázky identity, konstruktivistickou teorii mezinárodních vztahů, médií a dezinformací a také na autoritářský vliv Ruska a Číny v regionu.

Inguna Kucina koordinuje projekty mezinárodní spolupráce v oblasti mediální gramotnosti, občanské participace a inovací ve vzdělávání. Ve své práci se zaměřuje na přípravu a realizaci iniciativ v rámci programu Erasmus+ a podporu spolupráce mezi vysokými školami, veřejnými institucemi a mezinárodními partnery.

Má rozsáhlé zkušenosti s řízením projektů a využíváním inovativních vzdělávacích přístupů, které posilují demokratickou participaci a aktivní zapojení mladých lidí.

Agnese Dāvidsone je docentkou a vedoucí výzkumnou pracovnící na Vidzeme University of Applied Sciences (ViA). Od roku 2022 působí také jako rektorka univerzity.

Ve svém výzkumu se zaměřuje na mediální gramotnost, strategickou komunikaci, občanskou participaci a inovativní přístupy ve vysokoškolském vzdělávání. Vedla a podílela se na řadě mezinárodních výzkumných projektů a projektů Erasmus+, které se věnovaly například simulačnímu učení, digitální komunikaci a mediální gramotnosti.

Je autorkou a spoluautorkou několika odborných publikací a vzdělávacích materiálů zaměřených na sociální simulace, mediální gramotnost a komunikační studia.

0 partnerech

Polsko

Jerzy Regulski Foundation in Support of Local Democracy (FSLD)

www.frdl.org.pl

Nadace Jerzyho Regulskiego na podporu místní demokracie (Foundation in Support of Local Democracy – FSLD) je největší polskou nevládní organizací podporující rozvoj občanské společnosti a samosprávy v Polsku. FSLD je nestranná, nezávislá a nezisková organizace.

Nadace byla založena v roce 1989 a v průběhu let se rozrostla v rozsáhlou síť místních poboček, vzdělávacích institucí, odborníků a spolupracovníků. V současnosti působí prostřednictvím 14 regionálních center s místními pobočkami a poskytuje vzdělávací, poradenské a síťovací služby i podporu budování kapacit na místní úrovni v polských vojvodstvích mimo hlavní město Varšavu. Nadace má 125 stálých zaměstnanců a spolupracuje přibližně se 150 odborníky a lektory. Její aktivity a programy pokrývají celé území Polska.

Posláním FSLD je podporovat myšlenku občanské samosprávy jako základní formy demokracie. Za účelem naplňování svého poslání Nadace podporuje činnost místních samospráv i nevládních organizací, a přispívá tak k rozvoji a posilování občanské společnosti v regionech.

Aktivity FSLD jsou zaměřeny na tři hlavní sektory: veřejné správy na všech úrovních, organizace občanské společnosti (nevládní organizace), neformální skupiny a jednotlivce (včetně znevýhodněných a ohrožených sociálních skupin) a také soukromý sektor, zejména malé a střední podniky a média.

Třicet let zkušeností Nadace vedlo k vytvoření přirozených tematických i účelově zaměřených partnerství s řadou významných institucí, mezi něž patří například Rada Evropy, ministerstva v rámci strukturálních programů a projektů, místní samosprávy a média prostřednictvím mediálních partnerství, informačních kampaní a spolupráce při organizaci významných veřejných akcí.

Regionální centra FSLD

FSLD disponuje sítí 14 regionálních center s místními pobočkami. Každé regionální centrum sídlí v hlavním městě daného vojvodství a poskytuje služby v celém regionu. Každé centrum zaměstnává 5 až 35 stálých pracovníků.

Síťový model fungování FSLD a její každodenní práce na místní úrovni umožňuje efektivní působení v regionech i venkovských oblastech celého Polska. Tento přístup vychází z dobré znalosti potřeb, výzev a problémů místních komunit.

Každé regionální centrum FSLD každoročně realizuje 100 až 450 vzdělávacích a poradenských aktivit pro jednotky místní samosprávy a nevládních organizací.

Česká republika

EDUcentrum, z.ú

<http://www.educentrum.eu/>

EDUcentrum je nezisková organizace, jejímž cílem je podporovat kreativní a inovativní formy vzdělávání, rozvoj práce s mládeží, zaměstnanost a podnikavost mladých lidí, prosazovat rozmanitost a sociální začleňování, posilovat motivaci k celoživotnímu učení, zvyšovat schopnost adaptace a podporovat aktivní přístup k dalšímu vzdělávání u různých věkových, sociálních a profesních skupin.

V rámci svých projektů se EDUcentrum zapojuje do iniciativ zaměřených na rozvoj dovedností a kompetencí pracovníků s mládeží, zejména v oblastech leadershipu, sociálního začleňování, rozmanitosti, mezikulturního dialogu a společných hodnot, jako jsou tolerance a demokracie. Organizace se zaměřuje také na podporu zaměstnatelnosti mladých lidí a jejich podnikavosti. Současně poskytuje podporu nadaným a talentovaným žákům, pedagogům i rodičům a vytváří pro ně odpovídající strategie a vzdělávací programy.

EDUcentrum má dlouhodobé zkušenosti s výzkumem a tvorbou nových vzdělávacích a školicích nástrojů. V rámci svých projektů vytvořilo řadu výstupů zaměřených na zavádění inovativních metodik a využívání informačních a komunikačních technologií ve vzdělávání, stejně jako nástrojů pro distanční a kombinované vzdělávání. Organizace se také specializuje na tvorbu materiálů pro lektory a žáky a využívání nových metodik a nástrojů pro testování a hodnocení pokroku.

Lektoři a odborníci EDUcentra se podíleli na řadě projektů zaměřených na rozvoj dovedností a kompetencí mladých lidí, jejich pedagogů a pracovníků s mládeží. Ve své práci systematicky využívají přístupy zaměřené na rozvoj silných stránek (strength-based approaches), které dle výzkumů přinášejí efektivnější výsledky než přístupy založené na identifikaci nedostatků (deficit-based approaches).

EDUcentrum realizovalo řadu projektů v rámci programů LLP, Erasmus+ a Visegrádského fondu.

Foundation for Local Government Reform

<https://www.flgr.bg/>

FLGR je nezávislé odborné centrum založené v květnu 1995. Posláním nadace je podporovat místní demokracii a prosazovat lokální rozvoj založený na partnerství, demokratických hodnotách, sociálním začleňování a prosperitě. Během více než 25 let své činnosti úspěšně realizovala řadu projektů a programů, které přispěly k místnímu, regionálnímu a národnímu rozvoji a modernizaci v Bulharsku.

Hlavní cíle FLGR jsou:

- investovat do rozvoje sociálního kapitálu na místní a regionální úrovni;
- posilovat kapacity občanů a nevládních organizací pro účinnou účast na rozhodovacích procesech a podporovat místní správu založenou na dvanácti principech dobré správy;
- přispívat k rozvoji aktivních a soudržných komunit s participativní místní samosprávou, vysokou kvalitou života, udržitelným rozvojem a konkurenceschopnou místní ekonomikou.

Hlavní oblasti činnosti FLGR zahrnují:

- Vzdělávání a profesní rozvoj – FLGR realizovala vzdělávací programy pro více než 15 000 účastníků, mimo jiné ve spolupráci se Sofijskou univerzitou.
- Inovativní praxe – od roku 1998 shromažďuje, analyzuje a sdílí příklady inovativních řešení z bulharských i evropských komunit.
- Dobrá správa a integrita – dlouhodobě připravuje a realizuje programy podporující principy dobré správy, transparentnosti a odpovědnosti.
- Participativní místní správa – podílí se na projektech zaměřených na zapojování občanů do rozvoje místních komunit a rozhodovacích procesů.
- Správa grantových programů – v letech 2000–2008 spravovala programy místního a regionálního rozvoje financované agenturou USAID v celkové hodnotě přibližně 3 miliony eur. V letech 2008–2011 administrovala Bulharský fond pro nevládní organizace financovaný z Finančního mechanismu EHP v hodnotě 2,06 milionu eur.
- Místní ekonomický rozvoj – v letech 1998–2008 podporovala bulharské obce při tvorbě a realizaci rozvojové politiky, přípravě dlouhodobých strategických plánů hospodářského rozvoje, marketingových materiálů, navazování partnerství a zajišťování mezinárodní expertizy. Současně pomáhala se zpracováním investičních záměrů, rozvojem odborných ekonomických kapacit, vzděláváním a realizovala certifikační program „Municipality Ready for Business“.

Prostřednictvím studijních návštěv a výměnných programů FLGR podpořila rozvoj místních a regionálních institucí v Albánii, Arménii, Bosně a Hercegovině, Srbsku a Černé Hoře, Gruzii, Kosovu, Rumunsku, Kaliningradské oblasti, Kazachstánu a Kyrgyzstánu.

Vidzeme Planning Region

 <https://www.vidzeme.lv/>

Vidzeme Planning Region je veřejná instituce odpovědná za regionální rozvoj a územní plánování jednoho z pěti regionů Lotyšska. Jejím hlavním úkolem je plánovat a koordinovat dlouhodobý rozvoj regionu prostřednictvím koordinace činnosti místních samospráv a státní správy a také přípravou a realizací rozvojových projektů na území regionu Vidzeme.

Vidzeme Planning Region zastupuje zájmy všech svých obyvatel. Při strategickém plánování i každodenní činnosti uplatňuje integrovaný přístup, který propojuje ekonomické, sociální a environmentální aspekty rozvoje.

Významnou součástí činnosti jsou také témata energetické udržitelnosti, modré bioekonomiky, cílů Zelené dohody pro Evropu (Green Deal 2030), rozvoje znalostí a kompetencí, inovací, ochrany biologických zdrojů a dalších aktuálních priorit udržitelného rozvoje.

Činnost Vidzeme Planning Region se soustředí na tři vzájemně propojené oblasti: občany, ekonomiku a území.

Lidé představují nejcennější zdroj regionu, a proto je jednou z hlavních priorit vytvářet podmínky pro bezpečný a kvalitní život jeho obyvatel. To zahrnuje zlepšování životních podmínek, řešení sociálních a ekonomických výzev i podporu kvalitního vzdělávání. Cílem regionu je rozvíjet schopnosti obyvatel a dlouhodobě zvyšovat kvalitu jejich života.

Hospodářský rozvoj regionu je ovlivňován jak rozhodnutími na národní úrovni, tak globálními trendy. Vidzeme Planning Region proto podporuje mezinárodní spolupráci, posiluje konkurenceschopnost podniků, rozvoj inovací a vytváří příležitosti pro celoživotní vzdělávání. Důležitou prioritou je také zlepšování podnikatelského prostředí a posilování dlouhodobé ekonomické udržitelnosti regionu.

Klíčovou roli v rozvoji území hraje kvalitní dopravní a komunikační infrastruktura, ochrana přírodních zdrojů a posilování regionální identity. Významným pilířem rozvoje je také cestovní ruch. Vidzeme Planning Region usiluje o zlepšování dopravní dostupnosti, vzájemného propojení jednotlivých částí regionu i jeho celkové atraktivity. Stejnou pozornost věnuje ochraně a rozvoji jedinečné kultury a budování udržitelné sítě měst a obcí založené na vzájemné spolupráci.

UP2YOUTH

– demokratická budoucnost v odpovědných
rukou mládeže

Financováno
Evropskou unií